15. §. Kaikkein tule Oikeudelle arwon ja kunnian osottaa: ja sentähden ei pidä kenengän, laillisen asian-ajajan siasa, salliman lapsi-ikäisen, palkollisen, eli muun sopimattoman, andaa hänen kirjojans sisälle, eli suusanaiseen kuuldelemiseen lähettää. Jos joku sen teke, wetäkön sakkoa Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa kaxi talaria, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa wiisi talaria, Howrätisä kymmenen talaria.

16. §. Jos joku otta puhuaxens Oikeuden edesä siinä asiasa, josa hän eikä ole asian-omainen, eli edeswastaja, eli wiran puolesta soweljas päällekandamaan ja etzimään, eli Lain jälken siihen lupaa saanut; wetäkön sakkoa Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa kolme talaria, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa wiisi talaria, Howrätisä kymmenen talaria, eli enämmän, sen jälken kuin asia on. Jos se tapahtu Kuningan Käskynhaldian tykönä, wetäkön sakkoa wiisi talaria; hänelle yrinäns: täyttäkön myös näisä tiloisa kaiken wahingon.

16. Luku.

Kaikkinaisista wastoinkäänneistä Oikeudenkäymisesä; niin myös ylöslykkäyxestä.

1. §.

Nyt tule wastaja Oikeuden eteen, mutta sano, että asia ei tule sen Tuomio-istuimen ala, koetelkon sen Tuomari, ja andakon päätöxens sen ylitze. Jos jombikumbi riitawelji sä ei tydy siihen, ilmoitrakon sen kohta Oikeudelle, eli wiimeisexi, ennen kuin seurawainen päiwä edeskulunut on, ja pangon sitten walituxens Howrättiin, puolen sen ajan sisällä, kuin laillisesti wedotuisa asioisa, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesta, eteenkirjoitettu on: olkon

myös

myös Tuomari welkapää, kirjoittamaan päätöxen päälle, minä päiwänä, ennen kello kaxitoistakymmendä, se tapahtuman pitä. Jos se nukkeroitzewainen laiminlyö jotain siitä kuin nyt sanottu on, niin ei pidä hänellä enämbätä puhetta siinä asiasa oleman, ja koska pää-asiasa tuomitan; wetäkön hän sakkoa kaxikymmendä talaria, eli enämmän, jos se koetellan, että hän sen esteen on tehnyt aikomuxella, sen kautta asiata wiiwyttärens.

2. §. Jos hän walituxens Howrättiin oikialla ajalla sisälle anda; pangon Howrätti riita-weljen eteen wissin päiwän, jona hänen uhka-sakon haastolla, wastaman pitä, sen jälken kuin hän on läsnä eli kaukana olewainen: waatikon myös Tuomarin selityxen sisälle, jos sitä tarwitan. Sitten tuomitkon Howrätti sen ylitze ilman ylöslykkämistä: ja se joka perättömästi kandanut on, wetäkön sakkoa kolmekymmendä talaria, eli enämmän, sen jälken kuin asia on. Ei mahda siinä päätöxesä Kuningan tykönä muutosta etzittää. Jos joku teke tämän käänden Howrättiä wastan niisä asioisa, jotka sinne kohdastans haastetan, eli siellä ylösotetan, ilmoittakon se joka kadotti, nukkeroitzemisens ennen kelloo kaxitoistakymmendä kolmandena päiwänä, sen lukemata jona päätös langeis, ja pangon yhtähaawa, sisälle, niin paljo rahaa kuin edespäin 30. Lugusa määrätän: asettakon myös sitten täyden takauxen kulutuxen ja wahingon edestä, ja pangon walituxens Kuningan tygö, puolen sen ajan sisällä kuin samasa Lugusa sanotan.

3. §. Jos joku wastoin käändä, että usiammalla on osa asiasa, ja että heidän haastettaman pitä, ja ynnä hänen kanßans wastaman; käykön sen kanßa samalla tawalla, kuin nyt eteen-kirjoitettu on.

4. §. Jos joku eteen-käändä jotain muuta kuin nyt sanottu on, joko se on Tuomarita, eli riitawelien personata wastan, eli ettei hän tahdo andaa itziäns riitaan hänen kanßans, eli todistaita wastan, eli mitä tahtons muutoin eteen wäännetään, taikka ennen, eli myös sitten kuin hän on ruwennut asiasa wastaman; andakon Tuomari päätöxens sen ylitze erittäin, jos asia sitä waatii; ja joko se pää-asiata sito, eli ei, pitäkön hän yhtä hywin päälle pääasian kanßa, kohta sen jälken, ehkä jombikumbi riita-weljistä nukkeroitzemisens selittä, sen ajan sisällä, kuin 1. ja 2. §§. säätty on. Ei mahda Ylituomari wastan-otta walituxia harhailemisten ylitse itze Oikeudenkäymisesä, ennen kuin Ala-tuomari pää-asiasa tuominnut on. Jos se joka kadotti, etzi korkiambaa Oikeutta pää-asiasa, niin olkon hänellä walda, walituxens niisä tiloisa kuin sanottu on, yhtä haawa edeswiedä.

5. §. Kaikki wastoin käännet pitä Oikeudenkäymisen alusa, yhdellä kerralla edesannettaman, koska ne owat senkaldaiset, että se tapahtua taita. Jos joku löytän niitä tykönens pidättänen, estäxens asian päätöstä; wetäkön sakkoa kymmenen, kaxikymmendä, kolmekymmendä talaria, eli enämmän, sen jälken kuin asia on.

6. §. Jos jombikumbi riita-weli etsii ylöslykkämistä asiasa, sentähden että hän usiammat todistuxet toimitta tahto, eli muun syyn tähden: ja Tuomari löytä syytä siihen ylöslykkämiseen olewan; niin pangon hänen eteens määrätyn ajan, taikka uhkasakon haastolla, taikka että asia sittengin päätettämän pitä, kaikki sen jälken, kuin asian-haarat sitä waatiwat. Sen ylöslykkämisen ylitze ei mahda kengän walitta, jos ei niin ole, että hän luule taitawans osotta, että asia ainoastans sen kautta il-

ilman tarwetta wiiwytetän; etzikön silloin muutosta Howrätisä.

17. Luku.

Laillisista todistuxista kaikkinaisissa asioisa.

1. §.

Jos joku edespane kirjallisia todistuxia, niillä wahwistaxens puhettans; koetelkon Tuomari wisusti niiden laidan ja wakuuden, niin myös mikä toden puoli ja waikutus niillä on asiasa.

2. §. Jos joku nojaa itzens niihin kirjoin kuin kauppaja osto-menoisa pidetyt owat, ja ne löyttän sisällens pitäwän sekä mitä welaxi annettu, että mitä maxettu on, päiwän ja wuoden kanßa, koska se tapahtunut on, ilman yhtäkän muutosta; ja riita-weli ei woi osorta niisä wikaa, eli että ei kaikki ole oikein ylöskirjoitettu, eli senkaldaisia asian-haaroja, jotka kirjan eli personan epäluulon alaisexi tekewät; käykön se täydestä todistuxesta, koska se, kuin kirjan pitänyt, eli pitää andanut on, sen walallans wahwista.

3. §. Joka puhens todistajalla wahwistaa tahto; ottakon sen itze kanßans, eli andakon sen laillisesti Oikeuteen haastettaa: Jos joku nimittää usiambita todistaita, samasa asiasa; ne mahtawat yhden haaston kautta Lakiin käskettää, jos se sowelja sti tapahtua taitaa. Todistaja mahta myös korkiammasa Oikeudesa kuulduxi tulla, waikka ei händä alhaisemmasa nimitetty ole. Jos todistaja ei tule, joka haastettu on; wetäkön sakkoa Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa yhden talarin, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa kolme talaria, Howrätisä wiisi talaria: ja pangon sitten Oikeus wissin päiwän, ja uhkasakon eteen. Jos ei todistaja sittengän tule; pyytäkön Oikeus maalla Kuningan Kä-

ſkyuhaldiata eli ſitä Kruunun palweljata, joka likin on, toimittamaan todiſtajaa eteen: Kaupungiſa olkon Tuomarilla itzellä walda ſiihen.

4. §. Jos joku todiſtaja on kaukana, eli ei taida muun laillisen esteen tähden tulla ſen Tuomioiſtuimen tygö, kuſa ſe nimitetty ja hywäxi tuttu on; niin pitä hänen molembain riita-weljein, eli heidän aſian ajajains läſnä olleſa, kuultaman likimmäiſen Oikeuden edeſä, ſiellä kuſa kän oleſkele, kaupungiſa eli maalla, niinkuin ſe pikaiſemmaſti tapahtua taita. Jos todiſtaja on ſairas; niin kuultakon kotona.

5. §. Ei mahda kukan joka todiſtajaxi nimitetän, eſtellä itzens todiſtamaſta: jos hän ſen teke; olkon Tuomarilla walda waatia händä ſiihen uhkaſakon kautta, eli wangiudella, jos ei hän woi ſakkoa wetä. Se joka todiſtajan nimittänyt on, maxakon hänelle hänen matkakulutuxens ja ylöspitämiſens, hänen arwons jälken. Jos ei he ſiitä ſowi; taſatkon Tuomari heidän wälillänsä, niinkuin kohtulliſexi koetellan.

6. §. Jos riita-weli tahto eſtää ſen, joka todiſtajaxi nimitetty on; koetelkon Tuomari, jos ſe eſte on laillinen, ja andakon päätöxens ſen ylitze.

7. §. Ei mahda ſe todiſtaa, joka walapattoinen, waldakunnaſta ulossuljettawaxi, kunniattomaxi tuomittu, eli ſenkaldaiſen rikoxen edeſtä ſilloin edesannettu on: ei riita-weli, ja julkinen wiha-mies: ei järjetöin, eli ſe joka ei ole täyttänyt wiiſitoiſtakymmendä ajaſtaikaa: ei tundematoin ja wieras, ennen kuin hänen laitans tietä ſaadan: ei Chriſtitöin, eli ſe, joka on ſenkaldaiſesta opiſta, että hänellä on todiſtus walaſta wäärä ja wahingollinen luulo: ei oma perhe ja erinäiſet palweljat, koſka he palweluxeſa owat, ellei niin ole, että ſuuri rikos

on

on huoneen sisällä tapahtunut, ja muita ei ole läsnä ollut: ei rikoxen asioisa se, kuin edesandaja on, eli ne, jotka huudon siitä uloslewittänet, eli muilda ainoastans sen kuullet owat: ei ne, jotka siinä langoudesa, eli siinä heimolaisudesa jommankumman asian-omaisen kanßa owat, kuin 13. Lugusa 1. §. esteistä Tuomaria wastan sanottu on, joko he kutzutan todistaman wastoin eli myöden; ja olkon sama laki, kusa ainoastans kihlaus tapahtunut on: ei se, jolla itzellä, eli jonga heimolaisilla, on osa asiasa, eli taitawat siitä odotta hyödytystä, eli wahingoita: Ei mahda myös asian-ajaja todistaa siitä, kuin hänen päämiehens hänelle sen Oikeudenkäymisen alla uskonut on: Jos se löytän, että hän sentähden on otettu asian-ajajaxi, ettei hän mahdais todistaa; niin pitä hänen asian jättämän, ja todistuxen kandaman.

8. §. Jos riita-weli soimaa sitä, joka todistajaxi kutzuttu on, siitä kuin hänen todistamisesta sulkea mahdais, ja hän kieldä sen: ja se joka esteen teki, ei taida sitä kohta täyttää; niin pangon Tuomari kaupungisa hänen eteens wissin päiwän siihen. Jos se tapahtuu maalla; kuultakon todistaja yhtähywin walallisesti, kuoleman tapauxen tähden, ja olkon riita-weljellä sittengin tilaa likimmäiseen Käräjään, todistuxen estettä näyttäxens toimittaa, jos hän sitä waatii: ja lykätkön Tuomari yös asian päätöxen. Jos este silloin laillisexi löytän; koetelkon Oikeus, mikä woima sen estetyn todistuxella olla mahta.

9. §. "Niisä asioisa, jotka hengen päälle käy-
"wät, ja muisa raskaisa rikoxisa, mahta Tuomari
"kuullella sitä kuin estetty on, ilman walata, koska
"aihetta on, sen kautta saada walistusta asiaan:
"ei kuitengan wanhembita ja lapsia, awiopuolisoi-

"ta, eli weljeriä ja sisaruxia, toinen toistans wastan, "ellei asia ole erinomaisesta painosta ja raskaudesta."

10. §. Waimo-ihminen, niin naitu, kuin naimatoin, mahta yhtähywin kuin mies todistusta kandaa: ja ei mahdeta heitä salawuoteuden, eli yhdenkertaisen huoruuden tähden estettää, koska he sen edestä owat rangaistut, ja sitten elämäns parandanet.

11. §. Wahdit, ja ne, jotka Oikeuden, eli Kuningan Käskynhaldian käskyä ja toimituxia käywät, mahtawat itze walallisesti todistaa siitä kuin heille niisä tiloisa tapahtu, niin myös siitä mitä he toimittanet owat, ellei muita todistaita ole.

12. §. Jos joku tarwitze itzellens todistajaxi ottaa Tuomarin; sitä ei mahda kielttää, ja pitäkön Tuomari itzens silloin pois asiasta.

13. §. Jos oikeuden etziä ei ymmärrä niitä esteitä edestuoda, joihin hänellä syy olla taita; niin kysykön Tuomari itze sen perään, ennen kuin wala mahta tehtää.

14. § Jos niin taidais tapahtua, että seka päälle-kandaja että wastaja sopiwat, andaa sen todistaa, jolla on hywä nimi, ehkä hän muutoin estettäwä olis; olkon kuitengin Tuomarilla walda koetella, jos se tapahtua mahta.

15. §. Jos riita-weli etzi asiata sen kanßa joka todistajaxi kutzuttu on, eli sen, jonga hän tietä wastans nimitetyn olewan; eli teke hänelle jotain liika sanalla eli työllä, siinä aikomuxesa että tehdä händä sen kautta estettäwäxi; olkon hän yhtä hywin kelwollinen todistamaan. Jos joku itze etzi niin muodon wälttää sitä, ettei hän tulis asiasa todistaman; olkon sama laki.

16. §. Todistaitten pitä molembain riita-weljein, eli heidän asian-ajajains läsnä ollesa, tämän walan,

lan, pitäen käden kirjan päällä, wannoman: Minä N. N. lupan ja wannon, Jumalan ja hänen pyhän Ewangeliumins kautta, että minä tässä asiasa tahdon todistaa, ja tietä andaa kaikki, mitä minulda kysytän, ja minä tiedän tapahtunen ja toden olewan; niin etten minä, en ystäwyden, langouden, heimolaisuden, lahjain ja andimitten, pelwon, wihan, eli wainon, hyödytyxen eli wahingon tähden, eli mitä se olla mahdais, tahdo jotan salata eli waiketa, kuin asian ja totuuden ylöswalistuxexi tulla taita: mutta kaiken sen kuin minulle siitä tiettäwä on, wilpittömästi minun tundoni päälle tunnustaa ja ilmoittaa; niin totta minua Jumala auttakon, hengen ja sielun puolesta.

17. §. Jos sekä päällekandaja että wastaja päästäwät todistajan walaa tekemestä; olkon myöden-annettu wala niin kiltti kuin tehtykin: mutta raskaisa rikoxen asioisa, pitä todistajan walan tekemän.

18. §. Koska wala tehty on; niin waroittakon Tuomari todistajaa walapattoisudesta, ja neuwokon händä wisusti siitä waarasta, kuin siinä on. Jos joku wäärää todistusta kanda; wetäkön sakkoa neljäkymmendä talaria, waiwaisille yxinäns, ja älkön ikänäns todistajaxi kelwatko. Joka lahjoilla, lupauxilla, uhkamisella, eli muulla tawalla, on jongun saattanut wäärin todistamaan; seisokon saman rangaistuxen. Jos asia käy hengen, eli kunnian päälle; siitä säätetän 60. Lugusa 1. §. Pahantegon Kaaresa.

19. §. Jos joku teke muusa tilasa wäärän walan, koska Tuomari suullisesti tehtäwän eli kirjallisen walan hänen päällens pannut on; wetäkön myös sakkoa neljäkymmendä talaria, waiwaisille yxinäns, ja olkon kunniatans paitzi.

20. §. Päällekandajan todistajat pitä ensisti kuultaman, jos he läsnä owat, ja sitten wastajan: Jos jombikumbi riita-weljistä pois on, ja ei osota laillista estettä; niin mahta se, kuin läsnä on, andaa kuuldaa hänen todistajans, jos hän tahto, ja Tuomari ei löydä heitä estettäwäxi. Jos todistajain puhet owat pimiät eli toinen toistans wastan; niin mahta Tuomari asettaa todistajat kuulleldawixi suutasuxin, totuutta sen kautta edessaadaxens: ja olkon sitten sillä riita-weljellä todenpuoli, jolla parhat todistajat owat, jotka kaikkein-selkiämmät perustuxet ja asian-haarat edestuowat. Jos molemmin puolin owat yhtähywät todistuxet ja todistajat; niin seisokot ne, jotka wastajan warjelewat: sillä Tuomarin tule pikemmin wapahtaa kuin langettaa.

21. §. Todistajat pitä erittäin kuulleldaman, niin ettei kumbikan tiedä, mitä toinen todista. Ei mahda riita-weli puhella ja kysymyxillä estää eli sekoittaa todistajata, koska hän todistuxens teke: Jos sitten tarwitan lawiammalda kysyä todistajaa jostakusta asian-haarasta; olkon Tuomarilla siihen walda: seisokon myös riitakumppaneille wapana, Tuomarin kautta todistajalle edespanna niitä kysymyxiä, jotka asiaa oikein koskewat.

22. §. Jos niin tapahtua taidais, että Tuomari pelkäis, todistajan pelwosta eli arwosta sitä kohtan, jota wastan hän todista, ei rohkenewan selkiästi ulossanoa sitä kuin hän tietä toden olewan; niin mahta se todistaja ensist yxipuolisesti kuulleldaa, niin että riita-weljet ei läsnä ole, ja lukekon Tuomari sitten hänen todistuxens ylös heidän edesäns; andakon myös todistajan wielä kuulleldaa heidän läsnä-ollesans, jos he sitä tahtowat.

23. §. Jos joku, jolla ei wielä Oikeudenkäymistä

stä toisen kanßa ole, pyytä, että todistaja ijän, sairauden, poislähdön, eli muun tapauxen tähden kuullelda mahta, totuuden wahwistuxexi, jos edespäin tarwe tulis; tiedustakon Tuomari, jos esteen syitä on heirä wastan: ellei sitä löydy, niin kuullelkon heitä, ja kysykön wisusti kaikesta kuin walistuxexi siihen asiaan tulla taita: ja seisokon sen tahdosa jota todistus koske, että sitten, koska riita ylöstule, hänen esteens ja muistutuxens samoja todistaita ja heidän todistustans wastan edestuoda.

24. § Todistajain pitä todistaman siitä, kuin he itze nähnet, eli asiasa kuullet owat, ja ei siitä kuin he muiden puhen jälken tietäwät; paitzi niisä tiloisa, koska walistusta etzitän siinä, kuin ennen pitkää aikaa tapahtunut on: koetelkon myös silloin Tuomari kuinga uskottawa se on tainnut olla, jolda todistaja sano sen kuullens.

25. §. Jos semmoiset todistajat edestulewat, jotka erittäin kukin itze edestäns ja ei yhtähaawa jotain nähnet ja kuullet owat; niin tutkikon Tuomari, misä he yhtä pitäwät, taikka asian-haaroista toinento sestans eriäwät: ja koetelkon sitten, mikä waikutus heidän todistuxillans olla taita.

26. §. Kirjallisella todistuxella ei pidä toden puolda oleman, ellei riita-weljet molemmin puolin pidä sitä wahwana, eli se tule walalla wahwistetuxi. Jos todistaja on todistuxesans huikendelewainen, ehkä Oikeus anda hänelle tilaa, hywin itziäns ajatella, ja sano nyt yhtä nyt toista, nyt todista niin olewan, nyt kieldä sen saman; sen ei pidä kelpaman.

27. §. Jos todistaja jotain waiketen salaa, kuin hän tietä walistuxexi asiaan tulewan, ja ei sitä kohta Tuomarin waroituxen päälle ilmoita; jos hän sitten, ennen kuin tuomio on asiasa langennut, tu-

le asian-haarosta woitetuxi, että se hänelle tiettäwä on, ja hän sitten wasta sen ilmoitta; wetäkön sakkoa kaxikymmendä talaria, waiwaisille yxinäns.

28. §. Todistaitten tunnustuxet pitä Tuomarin andaman wisusti ylöskirjoittaa, ja riita-weljein kuulden ylöslukea, että todistajat mahtawat itzens selittää, jos heidän sanans ja mielens oikein käsitetyt owat, ja wietäkön se siinä siwusa sisälle. Jos todistaja sitten muista jotain enämmän, ennen kuin asiasa tuomittu on; tehkön sen kohta tiettäwäxi Oikeudelle.

29. §. Kaxi todistajaa owat täysi todistus, siinä kuin he yhtä pitäwät. Yxi todistaja itze asiasta, ei mahda käydä enämmästä kuin puolesta todistuxesta: ja silloin pitä sen, jonga päälle kannetan, walalla itzens puhdistaman. Ellei hän ole sen laitainen, että se hänelle myöden annettaa taitan; niin ei mahda händä asiaan langetettaa.

30. §. Kusa ilmeinen, ja toden muotoisten tietoin päälle perustettu mainio, eli muut sitowaiset asian-haarat ja aihet owat sitä wastan jonga päälle kannetan, mahta myös Tuomari puhdistus-walan päällepanna. Mutta ei mahda se muulloin tapahtua, kuin hätätilasa, ja koska totuus ei muutoin tiedustettaa taida. Jos asia käy hengen päälle; niin ei pidä puhdistus-walalle tuomittaman.

31. §. Tuomari pangon sen eteen, joka walalla itzens puhdistaman pitä, wissin päiwän, tundoonsa turkia, jos hän sitä halaja, maalla likimäiseen Kärajään, ja kaupungisa korkeimmaxi yhden kuukauden. Jos hän silloin tule ja ei woi walaa tehdä, olkon asiaan langetettu. Ellei hän tule, ja ei anna laillista estettä tietä; olkon sama laki. Jos hän osotta laillisen esten; pangon Oikeus toisen päiwän hänen eteens. Jos Lagmanni langetta jon-

gun

gun walalle, niin pitä hänen sen tekemän, ennen kuin Kärädjä päätetän: ellei hän itze läsnä ole; tehkön walan likimmäisen Tuomio-istuimen edesä paikkakunnasa, sen ajan sisällä, kuin Lagmanni eteen-kirjoitta.

32 §. "Jos raskaisa rikoxen-asioisa on enämbi "kuin puoli todistusta sitä wastan, jonga päälle "kannetan, ja hän kuitengin kieldä työn: ja Tuo-"mari löytä että waara on walapattoisudesta; jät-"täkön asian tulewaan aikaan, koska se taita il-"mandua."

33. §. Päällekandajan pitä kandens laillisesti todexi saattaman: eli olkon wastaja wapa. Jos wastaja eteen-käändä jongun asian-haaran, sillä puhdistaxens itziäns: pitä myös hänen sen todistuxella wahwistaman.

34. §. Walalla taitan wastata, ja ei päällekanda. Jos yxi taritze toiselle walaa, ja hän tytyy siihen jolle wala taritan; niin mahta hän puhens walalla wahwista, joko hän on päällekandaja eli wastaja. Mutta ei mahda se rikoxen-asioisa tapahtua.

35. §. Koska warkaus on tapahtunut; olkon asian-omaisella walda walalla täyttää, kuinga paljon häneldä warastettu on, ellei sitä muulla tawalla löyttää taita. Jos warastettu kalu ei ole käsiin saatu, että se katzeldaa ja arwattaa taitan; niin mahta se, jonga oma se on, walallans wahwistaa, mingä werta se oli. Sama oikeus olkon sillä, joka tulipalon kautta on wahingota kärsinyt; koska sitä ei muutoin arwattaa taita.

36. §. Tunnustettu asia on niin hywä kuin todistettu: koska se, jonga päälle kannetan, ja lailliseen ikään tullut on, eikä ole mielipuoli, wapamielisesti tunnusta asian Oikeuden edesä, ja ei ole siihen

hen kiduteltu, peljätetty, eli petollisesti wieteldy. Mutta ei pidä ketän rikoxisa, jotka hengen päälle käywät, langetettaman oman tunnustuxen päälle, ellei niitä asian haaroja löytä, jotka tunnustuxen wahwistawat.

37. §. Jos joku rikos-asioisa sidotan asiaan, selkeillä perustuxilla, ja täysillä todistuxilla, waikka händä ei taita saataa tunnustuxeen; siinä ei pidä hänen kieldons kelpaman. Ei mahda Tuomari eli Käskynhaldia andaa ketän tunnustuxeen kidutettaa ja waiwattaa: Jos joku sen teke; kärsikön sen jälken kuin asia on. Suurisa rikos-asioisa mahta Tuomari kowemmalla wangiudella koetella saadaxens totuutta ilmeen; koska sitowaiset aiket ja asian-haarat löytän sitä wastan, joka edesannettu on: käykön kuitengin sen kanßa karttamisella.

18. Luku.

Siitä, joka tule riita-kumpaneitten Oikeuden-käymisen alla sisälle, ja tahto puhua asiasa.

1. §.

Koska niin tapahtu, että riita-kumpanein riidan alla siinä asiasa, joka haastettu on, joku tule, joka eikä ole haastettu eli haastaa andanut, ja ano kuulduxi tulla, sentähden että asia häneen eli hänen oikeuteens koskee: jos hän osotta siihen perustuxen; niin andakon Tuomari hänen saada tiedon siitä, kuin siinä puhuttu ja kirjoitettu on. Jos hän sitten pitä yhtä jommankumman kanßa niistä jotka riitelewät; kuulkon Tuomari hänen perustuxens, ja tuomitkon niin kaikkein heidän wälillänsä.

2. §. Jos hän puhuu molembain riita-weljein oikeuden päälle; pangon Tuomari hänen eteens ajan, että maalla likimmäisesä Käräjäsä, ja kaupungisa wissin päiwän sisälle, laillisen haaston jälken

ken puhens päättää, jos ei he kaikki sowi, että asia kohta tuomittaisin.

3. §. Jos joku asia on wedon kautta tullut Lagmannin ja Raastupa-oikeuteen, eli Howrättiin, ja yki toinen wasta siellä itzens edesanda: jos hänen puhens löytän senkaldaisexi, kuin 1. §. sanotan; käykön sen kanßa niinkuin siellä eteen kirjoitettu on. Jos se on senkaldainen, kuin 2. §. sano; niin lykätkön Oikeus sen laillisesti wedotun asian ylös, ja osottakon hänen puheens ensimmäiseen Tuomioistuimeen; ellei niin ole, että kaikki siihen tytywät, että se mahta päätettää siinä Oikeudesa josa hän itzens edesandanut on, ja Tuomari koettele sen taitawan tapahtua.

19. Luku.

Siitä, joka Oikeudesta ilman luwata poismene.

1. §.

Jos joku poismene, koska hänen asians Oikeuden edesä on, ilman Tuomarin luwata, eli että han on laillisen asian-ajajan asettanut, ja Oikeudelle sen ilmoittanut; wetäkön sakkoa Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa kaxi talaria, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa wiisi talaria, Howrätisä kymmenen talaria; ja langetettakon yhtähywin tuomio asiasa.

2. §. Jos jollakin on niin tarpellinen matka, ettei hän taida sitä ylöslykätä, ja asia on siitä painosta, ettei hän rohkene uskoa sitä asian-ajajalle; andakon sen Oikeudelle tietä, ja odottakon lupaa mennäxens. Ellei hän sitä tee, ja kuitengin poismene; wetäkön sakkoa, ja käykön asian kanßa, niinkuin ennen sanottu on.

20. Lu-

20. Luku.

Sowinnoista.

1. §.

Jos riita-weljet sopiwat, sitten kuin haastettu, eli wedottu on, olkon se mihingä Oikeuteen tahtonsa, ja ennen kuin Oikeudenkäymisen aika sisälle lange; tehkön sen Oikeudelle tiettäwäxi suusanalla, eli kirjallisesti, siihen aikaan, jona heidän muutoin pidäis itzens sisälle laittaman. Ellei he sitä tee; wetäkön sakkoa, niin wastaja kuin päällekandaja, Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa wiisi talaria, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa kymmenen talaria, Howrätisä kaxikymmendä talaria: andakon myös tietä millä ehdolla se sowindo on tapahtunut, jos asia on jostain painosta, ja andakon sen Oikeuden tuomio-kirjaan kirjoitettaa, niin myös Tuomarilda wahwistettaa, jos he sen tarpellisexi löytäwät.

2. §. Jos asia on Oikeuden eteen ja tutkistelemisen ala tullut; neuwokon Tuomari kuitengin riitakumpaneita sowindoon, jos asia on senkaldainen, että se mahta myöden annettaa. Jos he yhteen sopiwat; wahwistakon sen Oikeus ja andakon sen päälle tuomion. Ei mahda sowindo wahwistettaa, joka suusanalla Tuomarin edesä tapahtunut on, ennen kuin riita-weljet tunnustawat, että se on oikein tuomio-kirjaan sisälle-kirjoitettu. Kuningan Käskynhaldialla ei pidä walda oleman tehtyä sowindota täytöxeen saattaa, niin kauwan kuin asia Oikeudesa on, ennen kuin Tuomari on sen hywäxi tundenut.

3. §. Kuningan asian-ajajalla ei pidä walda oleman, wähetä Kruunun oikeutta sowinnon kautta: ei kahdella riita-weljellä sen kolmannen, eli mui-

muiden oikeutta: ei talon-pojalla weron alaista maata; joko siitä riita on naaburitten wälillä kyläsä, eli erinäisten pää-kyläin wälillä.

4. §. Rikoxen asioisa ei mahda Tuomari sowindoa myöden andaa; koska julkinen pahennus tapahtunut, eli yhteinen rauha ruumin, hengen eli tawaran päälle rikottu on. Jos asian-omainen tahto sopia hänen oikeudestans, sakoisa ja wahingon palkkiosa; olkon hänellä siihen lupa, ja päälle kandakon sittengin se asiasa, jonga Kuningan, Kihlakunnan eli kaupungin puolesta päällekandaman pitä.

5. §. Jos riita-weljet, jotka sowitetut owat, sitten riitaisexi tulewat, kuinga sowindo oikein ymmärrättemän pitä: eli jos jombikumbi sano, että hän petollisesti wieteldy on sopimaan; niin etzikön hän Tuomarita, kuin sen wahwistanut on, ja tehkön Tuomari sen kanßa, niinkuin asia waati.

21. Luku.

Oikeudenkäymisen-kulutuxista ja wahingon-maxosta.

1. §.

Joka Oikeudenkäymisesä tahto maxoa waatia, kulutuxen ja wahingon edestä, andakon kohta sen päälle ylöspanon sisälle, jos hän asiansa kirjallisesti on edeswienyt: Jos hän sen suusanalla tehnyt on; sanokon myös silloin kohdastans misä se kulutus seiso: Ellei hän sitä tee, ennen kuin asia tuomittawaxi edesoteran; niin ei pidä hänellä edespäin oleman puhetta sen kulutuxen päälle, kuin samasa oikeudesa tehty on: kuitengin mahta Tuomari sittengin tygöpanna riita-weljelle maxon haaston ja wetorahan edestä, niin myös tuomion-lunastuxen, koska se niin oikiaxi löytän.

2. §.

2. §. Jos kulutus ja wahingo on senkaldainen, ettei sitä kohta tietää eli nimitettää taita, ja riita-weli pyytä itzellens siitä erinäistä Oikeudenkäymistä; olkon hänellä lupa siihen.

3. §. Joka asian kadotta, maxakon riita-weljellens sen kaiken jällens, kuin hän tarpellisesti on sen päälle kuluttanut. Jos joku asia löytän ollen niin pimiä ja epäildäwä, että Oikeudenkäymiseen kohtullinen syy ollut on, eli koska joku on saattanut riita-weljens walalle, niin seisokon kumbikin kulutuxens.

4. §. Jos jollain on Kihlakunnan eli Kämnärintuomio puolellans, mutta kadotta Lagmannin eli Raastuwan-oikeudesa: eli jos tuomio on käynyt jotakuta wastan Kihlakunnan eli Kämnärin-oikeudesa, ja hän on woittanut Lagmannin eli Raastuwan-oikeudesa; mutta kadotta Howrätisä; eli jos hänellä on molembain Ala-oikeutten tuomiot puolellans, ja ne muutetan Howrätisä; kaikisa näisä tiloisa pitä kulutuxet molemmin puolin toinen toistans wastan kuitattaman, ellei Tuomari löydä niitä asian-haaroia, josakusa asiasa olewan, että jommankumman sittengin Oikeudenkäymisen kulutuxen maxaman pitä. Jos asiasa usiammat kandet owat, ja riita-weljet wuoroin siinä woittawat eli kadottawat; niin seisokon myös kumbikin wahingons.

22. Luku.

Kuinga kirjallisia juttuja, Oikeudenkäymisen-asioisa, pitä Tuomarilda walmistettaman, ja riita-weljille ulosannettaman.

1. §.

Howrätisä, ja Raastuwan-oikeudesa niisä Kaupungeisa joisa Kämnärin-oikeus on, pitä jongun

gun Oikeuden Jäsenistä, wedotuisa eli sinne haastetuisa asioisa, kirjallisen jutun heidän järjestyrestäns ylöspaneman, ennen kuin ne tuomittawaxi edesotetan. Kihlakunnan ja Lagmannin-oikeudesa ei mahda riita-kumpanit sitä anoa, ei myös Kämnärinoikeudesa, ellei Oikeus itze löydä, että asian arwo eli pituus sitä waati. Meri-oikeuden ja rahawaihetuxen asiat, Huonen-wuoron ja majan muutoxen asiat kaupungisa, niin myös riidat, koska welkapää etzii saadaxens kaiken tawarans ylönanda hänen welkamiehillens, eli koska pesä-eroa anotan, mahtawat ilman senkaldaisia juttuja päätettää.

2. §. Nämät jutut pitä niin asetettaman, että itze asia siinä ensisti ylöspannan, ja misä riita erinomaisesti seisoo riita-weljein wälillä. Sitten ulos-wedetän lyhykäisesti sisällepito niistä kirjallisista perustuxista ja todistuxista, kuin he heidän sisällepanoins kanßa yhdistänet owat, jokainen wuosi ja päiwä-lukuns jälken. Wiimeisexi ylöspannan ne sisälle annetut kirjat, että ne Oikeuden edesä ylösluettaa taitan sen ajan jälken, kuin ne sisälle tullet owat; ja Oikeus andakon sitten sen jutun ulos riitawelijille, eteen pannulla ajalla ja uhkasakolla, Howrätisä kymmeneen, Raastuwasa wiiteen talariin, että kummaldakin läpitze katzottaa, alakirjoitettaa ja takaisin annettaa. Jos riita-weli sen laiminlyö, ilman laillista estettä; andakon ulos uhkasakon, ja Oikeus pangon hänen eteens toisen lyhykäisen ajan ja uuden uhkasakon. Jos riita-weli löytä tarpellisexi jotain juttua wastan muistuttaa; olkon hänellä siihen lupa. Jos hän sen teke sopimattomasti, eli ilman syytä; wetäkön sakkoa niinkuin nyt sanottu on, eli enämmän, sen jälken kuin oikiaxi koetell n.

3. §. Jos joku on poisolewainen, ja hänellä

ei ole asian-ajaja saapuilla; se ei mahda asian päätöstä estää, ehkä hän ei ole jutun alakirjoittanut.

4. §. Jos molemmat riita-weljet tytywät andaa tuomion langeta asiasa, ilman kirjallista juttua; niin mahta myös se tapahtua.

23. Luku.

Koska Oikeus on tuomion-woipa; niin myös äändelemisestä tuomioon.

1. §.

Kihlakunnan ja Lagmannin-Käräjäsä, niin myös laillisesa katzelmuxesa maan-riidoisa, ei mahda tuomittaa, jollei seitzemän laudasa ole. Kämnärin-oikeudesa mahta kolme tuomita. Niisä kaupungeisa, joisa Kämnärin-oikeuden tule niitä rikoxen asioita ratkaistaa, jotka kunnian ja hengen päälle käywät, ei mahda harwemmat kuin wiisi senkaldaisisa asioisa tuomita. Raastuwan-oikeus älkön olko tuomion woipa, jos ei wiisi Oikeudesa istu. Howrätisä mahta wähemmät asiat ratkaistaa wiideldä, niin myös neljäldä, koska kaikki neljä päätöxesä yhtä pitäwät: suuremmisa asioisa pitä siellä seitzemän Oikeudesa oleman.

2. §. Koska tuomio Kihlakunnan eli Lagmannin Käräjäsä langetettaman pitä; neuwokon Kihlakunnan Tuomari ja Lagmanni Lautamiehiä asiasta, ja niistä perustuxista kuin siinä on, niin myös mitä Laki siinä tilasa sano. Jos Lautamiehet eroittawat itzens Kihlakunnan Tuomarista eli Lagmannista; seisokon se päätös jonga päälle Lautamiehet langewat, ja wastatkot he tuomions. Ellei kaikki laudasa ole yximieliset; seisokon se, kuin Kihlakunnan Tuomari eli Lagmanni oikiaxi koettele.

3. §. Jos Oikeuden Jäsenet muisa Tuomioistuimisa, ei kaikki taida päätöxestä yximieliset olla;

la; langetkon tuomio asiasa sen jälken kuin usiammat sanowat. Koska luulot owat erimieliset, ja tasan kummallakin puolella; seisokon se, johon ylimmäinen Oikeudesa suostunut on: mutta rikos-asioisa, niiden luulo kuin wapahtawat, eli se kuin huokein on.

4. §. Jos niin tapahduis, että Oikeuden Jäsenet rikos-asioisa langeisit usiambain eri-luuloin päälle; niin seisokon niiden luulot, kuin taitan likemmäxi toinentoisians sowitettaa; ja päättywät siihen, kuin huokein on. Muisa asioisa seisokon niiden usiammain luulo, jotka yhden perustuxen päälle itzens nojawat, ehkä usiammat luulot owat, jotka erinäisistä perustuxista tulewat. Jos luulot owat niin erimieliset, että riita tule, mikä usiambain luulona pidettää mahta; niin pitä myös siitä äänneldämän.

5. §. Koska äänneldämän pitä; sanokon se luulons ensisti, joka alimmaisna istuu, ja sitten kukin toisens jälken, niinkuin he Oikeudesa istuwat, ja nojatkon kukin luulons Lain ja selkiän perustusten päälle. Jos kirjallinen juttu asiasa tehty on; sanokon hän ensin luulons, joka jutun walmistanut on. Ei mahda kengän estellä itziäns pää-asian ylitse luuloansa sanomasta, waikka hän edelläpäin on ollut sitä päätöstä wastan, johon ne usiammat owat seisahtanet jostakusta siitä, kuin itze Oikeudenkäymiseen on tullut, joko riita-weli silloin on estelyt itzens wastamasta asiasa, eli sen Tuomio-istuimen edesä, eli muun senkaldaisen wastoin-käännen tehnyt, kuin 16. Lugusa täsä Kaaresa sanottu on. Joka toisen luuloon ja perustuxiin mieldy, ei mahda wastauudesta niitä kertoa, ja asian päätöstä sillä ylöspitä: jos hänellä on usiammat perustuxet wahwistaxens samaa luuloa; lisätkön ne ainoastans.

6. §. Jos joku pyytä aikaa, asian painon tähden tarkemmin perän-ajatellaxens; olkon hänellä siihen lupa, ja ylöslykättäkön silloin äändeleminen, korkiammast neljäxi päiwäxi. Jos joku tahto, sitten kuin äändeleminen järjestyxesä lopetettu on, luulons muuttaa, eli selittää, ennen kuin tuomio julistettu on; sitä ei pidä kielttämän, koska hän hywät perustuxet ja syyt siihen osotta.

24. Luku.

Oikeuden päätöxestä ja tuomiosta.

1. §.

Tuomarin ei pidä asian päätöstä wiiwyttämän ylöslykkäys-tuomiolla, ellei niin ole, että wissit asian-haarat sitä wälttämättömästi waatiwat. Jos silloin jommankumman riita-weljen päälle pandaman pitä, että jotain täyttää; pangon Tuomari hänen eteens wissin päiwän, uhkajakon haastolla. Ellei riita-weli sitä tee, pangon hänen eteens toisen ajan suuremmalla uhkasakolla, eli että pää-asiasa muutoin tuomittaman pitä, niinkuin asian-haarat waatiwat.

2. §. Jos josakusa asiasa on molemmin puolin niin pitkät lugunlaskut, että heidän laitans ei taida Oikeudelda ulostutkittaa, mutta että pidembi aika siihen tarwitan; niin pangon ylöslykkäystuomion kautta, riita-weljein eteen, wissin päiwän ja uhkasakon, että andaa ne ensisti, hywildä miehildä selitettää, ja sen, josta ei riidellä, siitä kuin riidasa on, eroitettaa, ja andakon sitten tuomion sen ylitze, josta riita on. Jos ei laskua taita tehdä, ennen kuin Tuomari on kummangin kaipauxet koetellut, ja perustuxen pannut, jonga päälle lasku tapahtuman pitä; langetkon tuomio sen ylitze, ja laskettakon sitten sen jälken. Jos joku ei tydy siihen la-

laſkuun; tuomitkon ſen ylitze ſama Oikeus, ja ulos-pangon puukſtaweilla tuomioſa mitä pää-welaſa ja kaſwoſa maxettaman, niin myös miſä rahan-laiſa ſe tapahtuman pitä.

3. §. Kaikki tuomiot pitä ſelkiäin ſyiden ja lain päälle peruſtettaman, ja ei oman mielen päälle: ja pitä itze aſia ja kyſymys joſa riita ſeiſo, ſen tarpelliſten aſian-haarain kanßa, ſelkiäſti ſiinä ulos-pandaman, niin myös ne pääperuſtuxet, ja ſe laki, jonga päälle päätös nojatan: mutta ulkomaan lakia, ei mahda ſiinä peruſtuxexi nimitettää, eli wieraſta kieldä ſiſälle wedettä. Tuomarin ei pidä yhtään aſian-haaraa ohitze menemän, kuin päälle-kandaja haaſton jälken on aſiaſa edespannut, eli waſtaja yhdellä eli toiſella tawalla ſitä waſtan kään-dänyt on: mutta päätöxen ſen ylitze andaman, ſen jälken kuin ſen laita löytän olewan. Ei mahda hän päätöxeens jotain ſiſälle-wetää, kuin ei oikein a-ſiaan tule, eli tilaa andaa uuteen Oikeudenkäymi-ſeen ſen kanßa, kuin ſamaſa aſiaſa ei haaſtettu eli kuultu ole. Oikeudenkäymiſen kuluturesta tuomitan yhtähaawa pää-aſian kanßa, niin myös jos jombi-kumbi riita-weljiſtä, niin wäärin itzens on menet-tänyt, kuin 14. Luguſa 7. §. mainitan.

4. §. Jos tuomio, koſka wedottu on, korkiam-maſa Oikeudeſa, hywäxi luetan, ſiihen ei pidä nii-tä endiſiä peruſtuxia ſiſälle-wietämän, mutta ſelit-täkön Oikeus niiden päälle ſaman tuomion hywä-xi ja wahwaxi. Jos uſiammat peruſtuxet ſiellä o-wat ilmeſtynet; ne taitan niiden tygö pandaa.

5. §. Kaikiſa Oikeuxiſa pitä tuomio julkiſeſti kuulutettaman: Kihlakunnan Käräjäſä niin pian kuin ſe on walmiſtettu: ja wetäkön ſe riita-weli ſakkoa kaxi talaria, joka pois on, ſilloin koſka hän-dä yläshuutan kuulemaan tuomiota: Kihlakunnan

Tuomari andakon myös tuomion kirjallisesti ulos, ennen kuin hän Käräjä-paikasta pois lähte, jos sitä niin aikaisin anotan, että se tapahtua taita: ellei hän sitä tee; wetäkön sakkoa wiisikolmattakymmendä talaria, ja se wetäkön wiisi talaria sakkoa joka ei lunasta päätöstä, jota hän anonut on. Muisa oikeuxisa pitä riita-weljet puolipäiwän aikana päiwää ennen, ylöslyödyn ilmoituxen kautta Oikeuden owen päälle, haastettaman, tuomiota kuulemaan eteen pannun ajan päälle. Jos joku silloin estetöinnä pois on; wetäkön sakkoa Kämnärin-oikeudesa kaxi talaria, Lagmannin ja Raastupa-oikeudesa wiisi talaria, Howrätisä kymmenen talaria: kuitengin mahta Kämnärin-oikeus, niin myös Raastuwan-oikeus, kusa Kämnärin-oikeutta ei ole, kohta ja ilman ylöslyömää, tuomion suusanalla, eli kirjallisesti tiettäwäxi tehdä, koska asia halpa on: ja olkon siinä tilasa riita-weljellä wapaus, otta sitä ulos, eli ei. Jos jombikumbi sitä ano, ja ei sitten lunasta, wetäkön kaxi talaria sakkoa. Jos joku poisotta Oikeuden ylöslyödyn julistuxen; wetäkön sakkoa kaxikymmendä talaria.

6. §. Niisä asioisa, kuin ei haastetut, eli laillisesti wedotut ole, niin myös koska Oikeuden päätöstä pyytän edelläpäin jongun, riita-weljeldä tehdyn wastoin-käänden ylitze Oikeudenkäymisesä, siinä ei julkisesti kuuluteta Oikeuden päätöstä, mutta andakon sen Tuomari ulos, ylöslyömän jälken, jos ei se ole suusanalla ilmoitettu.

7. §. Kaikki Oikeuden tuomiot ja päätöxet, kuin tiettäwäxi tekemisen jälken Oikeuden owen päällä julisteran, eli ulosannetan, pitä edelläpäin kahdenkertaisesti walmixi kirjoitettaman ilman wirhettä, että riita-weljet mahta ne, Oikeuden alakirjoituxen ja sinetin kanssa, ilman ylöslykkämistä saa-

saada, sitä lunastusta wastan, kuin erittäin asetettu on: ja wetäkön sakkoa Lagmannin ja Raastuwan-oikeudesa kolme talaria, ja Howrätisä wiisi talaria, se kuin ei tuomiota eli päätöstä lunasta, Lagmannin-oikeudesa, ennen kuin Lagmanni Kärä-jästä poiskulke, Raastuwasa ja Howrätisä neljän päiwän sisällä, paitzi sitä päiwää, jona tuomio kuulutettu, ja päätös annettu on: Säilytettäkön myös Raastuwan-oikeudesa ja Howrätisä yhräpitäwäinen, niiden ala-kirjoitusten kanßa, kuin asiasa tuomittnet owat.

8. §. Koska laillinen katzelmus maan-riidasa maalla pidetty on; pitä tuomio sen ylitze julistettaman, siellä kuin katzeldu on.

9. §. Ei pidä tuomiota eli päätöstä annettaman likemmin Juhlia, eli koska Oikeuden Jäsenet eriäwät, kuin että riita-weljet nautitzewat laillisen ajan wetomiseen, eli taitawat etziä, saadaxens asiansa Kuningan tutkistelemuxen alla käyttää.

10. §. Jos jombikumbi riita-weljistä tahto etsiä Oikeuden selitystä tuomion eli päätöxen ylitze, tehkön sen niin aikaisin, että riita-weli sen ylitze kuultaa ja Oikeus wastauxen andaa taita, ennen kuin tuomio eli päätös on woittanut laillisen woiman: ja selittäkön ne yxinäns tuomion, kuin asian ylitze istunet ja päätöxestä yximieliset ollet owat. Jos joku ano selitystä siinä asiasa, josa tuomio on selkiä ja ymmärrettäpä, eli josta ei riita ole ollut, eli muutoin sopimattomasti; wetäkön sakkoa wiisi, kymmenen, eli kaxikymmendä talaria, eli enämmän, sen jälken kuin asian-haärat ja rikos löyttään.

11. §. Jos senkaldaiset asian-haarat taitais ilmestyä kauwan sen jälken, kuin tuomio eli päätös langennut on, että selitys sen ylitze on tarpellinen; sitä ei pidä kielttämän. Jos se Kihlakunnan Tuoma-

ri eli Lagmanni, joka tuominnut on, ei ole silloin samasa Oikeudesa; andakon se, kuin hänen siaans tullut on, selityxen Lautamiesten kanßa. Jos Kämnärin-oikeudesa, Raastuwasa ja Howrätisä, ei ole niin monda jäljellä niistä, kuin päätöxestä yximieliset ollet owat, että he tuomionwoiwat owat; niin pitä niiden, kuin sitten siellä Tuomarixi tullet owat, päätöxen selittämän. Jos se selitys kuin riitaweljelle annetan, sisällens pitä jotain senkaldaista, kuin päätöxesä ei selkiästi ulospandu ole; niin mahta wetominen sitä wastan myöden-annettaa.

12. §. Rikoxen-asioisa, kuin Ala-oikeus tuominnut, ja Howrätin koettelemuxen alle lykännyt on, ei tarwita, että Howrätin päätös julkisesti kuulutetan: mutta lähettäkön Howrätti sen Kuningan Käskynhaldian tygö, ja hän andakon sen pahantekiän edesä wangiudesa ylöslukea.

13. §. Jos joku tuomitan pois kunnialda, ja hän asuu mualla, kuin siellä kusa hän tuomittu on; andakon Oikeus siitä tiedon Kuningan Käskynhaldialle siinä paikkakunnasa, että hänen kunniattomudens siellä mahdais tiettäwä olla.

25. Luku.

Laillisesta wedosta, ja sen täyttämisestä; niin myös walituxista erhetyxen ylitze Oikeudenkäymisesä.

1. §.

Joka ei tydy siihen tuomioon eli päätöxeen, kuin Kihlakunnan Oikeus pää-asiasa, Käräjäsä, eli laillisesa katzelmuxesa maan-riidasa, eli huoneinkatzelmuxesa Pappilasa, wapasa eli perindö talosa langettanut on; niin mahta hän wedota kolmella markalla Lagmannin alle, taikka kohta, taikka myös wiimeisexi ennen kuin kahdexas päiwä loppunut on,

se

se sisälle-luettuna, jona tuomio langeis: ja kirjoittakon Kihlakunnan Tuomari kohta tuomion päälle, että hän laillisesti wedonnut on, ja pitä asian lähimmäisesä Lagmannin Käräjäsä täyttämän: olkon myös se joka wottanut on welkapää tiedustelemaan Tuomarilda, jos wedottu on: ja koska niin tapahtunut on; andakon myös hän sen ylöspandaa, ojennuxexens, tuomions päälle: siitä ei mahda eri maxoa waadittaa. Jos he molemmat wetowat; käykön sen kanßa samalla muotoo. Riita-weljesten pitä sitten Lagmannin Käräjään tuleman, ilman haastota eli erinomaista tiettäwäxi-tekemistä. Jos Lagmannin Käräjä pidetän ennen kuin kolme wiikkoa Kihlakunnan Käräjän jälken, ja se kuin wedonnut on, sanoo, ettei hän taida asiata niin kiirusti täyttää; niin pitä se Lagmannin Käräjäsä wuotta sen jälken ajettaman: kirjoittakon myös Kihlakunnan Tuomari sen heidän tuomions päälle. Jos ei he wetoa pane, niinkuin nyt sanottu on; seisokon Kihlakunnan tuomio wahwana.

2. §. Jos se, joka Lagmannin alle wedon ottanyt on, tahto sitten wetons ylön-andaa; tehkön sen riita-weljellens tiettäwäxi, wiimmeisexi kolme wiikkoa ennen kuin Lagmannin Käräjä pidetän, niin myös Lagmannille Käräjäsä. Jos ei hän tee sitä, ja wastaja tule sinne; nautitkon hän maxon kulutuxestans: ja sitä wastan ei pidä wedottaman.

3. §. Koska riita on ollut raha-waihetuxen, eli Meri-oikeuden asiasta, eli maan-kaupasta; niin wedotan Kihlakunnan Oikeudesta Howrätin alle: kirjoittakon myös Tuomari sen molembain riita-weljein tuomion päälle, niin myös minä päiwänä päällekandajan pitä kanne-kirjans sisälle andaman, ja wastajan sen wastau ottaman, aiwan niinkuin wedosta Lagmannin tuomiota wastan asetetan.

4. §. Sama laki olkon, koska wapatoin mies, ylös-lyödyn julistuxen jälken, on etzinyt ylön-andaxens kaikkea tawaratansa welkamiehillens: eli jombikumbi puoliso on anonut kalun eroitusta wapattomasa pesäsä: eli riita on ollut welkamiesten oikeudesta ja edusta senkaldaiseen welan-alaiseen tawaraan. Näisä tiloisa lähettäkön Kihlakunnan-oikeus ne kirjoituxet, kuin riita-weljet siellä waihettanet owat, Howrättiin sisälle, kolme wiikkoa ennen, kuin heidän sinne itzens sisälle laittaman pitä.

5. §. Rikos-asioisa, joko ne owat raskammat eli wähemmät, älkön kelläkän olko lupaa wedota, taikka puhdistus-walaa ja sakkoa, taikka kulutusta ja wahingon palkkiota wastan, kuin Ala-oikeus siinä tilasa on päälle-pannut: mutta mahta se, joka ei tydy sen tuomioon, walittaa sen ylitze Howrätisä, puolen sen ajan sisällä, kuin laillisesti wedotut asiat Lagmannin ja Raastuwan-oikeudesta, siellä walwottaman pitä. Ellei hän sitä tee; niin älkön hänellä edespäin olko siitä puhetta. Sama laki olkon metzän hakkauxesta, luwattomasta wiljelemisestä, eli metzän kulosta, joko se on Kruunun eli muun maan päällä, niin myös linduin ja eläwitten pyynnöstä. Mitä Ala-oikeus on tuominnut raskammisa rikoxisa, kuin hänen Tuomio-istuimens ala tulewat, ei pidä täyttämiseen käymän: mutta lähettäkön kohta Howrättiin sisälle tutkinnons ja tuomions, siellä ensisti lawiammalda koeteldaa ja tutkittaa; niinkuin: koska jotakuta syytetän siitä, kuin hengen ja kunnian päälle käy: Pilkasta Jumalata wastan, joko se on tapahtunut aikomisella eli ajattelemattomudesta: Pilkan tekemisestä Jumalan palweluxesta: noituudesta ja kaikkinaisesta taikauxesta: wäärästä myntistä ja sen uloskaupitzemisesta: karnai-

naimisesta, ja mitä muuta 9. Lugusa Pahantegon Kaaresa sanotan: Sekoituxesta järjettömäin luondokappalden kanßa: Murha-poltosta: Omain eli puoliwanhembain, apen ja anopin lyömisestä, niin myös härjäys-sanoista heitä wastan: Lastenmurhasta, ja surmamisesta myrkyllä eli muulla tawalla, ja mitä enämmän on 16. ja 17. Lugusa Pahantegon Kaaresa ulospandu: Kuningan walan rikoxesta: Kirkkorauhan, Oikeudenkäymisen rauhan, ja waimowäen rauhan rikoxesta: tapon asioista, ehkä rangaistus kokonaiseen eli puoleen miehen-hengen sakkoon eli tapaturman sakkoon seisahta: pahantekiän warjelemisesta eli päästämisestä: kaikkinaisesta Kirkonwarkaudesta: koto-warkaudesta ja ilkiästä warkaudesta: eli muusta warkaudesta kolmannen kerran: Salaisesta kotowiemästä: itzewaldaisista päällepanoista Kuningan alammaisten päälle: Kruunun ja yhteisten rahain kääppimisestä: Haureuden edesauttamisesta, ja haureudesta: Lihallisesta sekannuxesta kielttyisä polwisa: niin myös osallisudesta näisä pahoisa tegoisa. Wähemmistä rikoxista kuin seurawat jotakuta riita-asiata, sanotan 3. Lugusa 4. §.

6. §. Kihlakunnan-oikeudesta mahdetan wedota, joko asia on suuremmasta, eli wähemmästä arwosta: ja Kihlakunnan-oikeus tehkön tiettäwäxi Lagmannille ne asiat joisa wedottu on.

7. §. Lagmannin tuomiota wastan wedotan Howrätin alle, wiidellä talaria, saman ajan sisällä, kuin Kihlakunnan-oikeudesta eteen-kirjoitettu on; jos pää-asia, kaswon ja sisälle-tulon kanßa kuin waaditan, nousee wiidenkymmenen talarin ylitze, ilman Oikeudenkäymisen kulutuxia. Kirjoittakon myös Lagmanni molembain riita-weliein tuomioin päälle, että wedottu on; niinkuin Kihlakunnan-oikeudesta on sanottu: ja pangon ulos päiwän, koska heidän

Howrätin

Howrättiin tuleman pitä, se kuin wedonnut on, kanne-kirjans sisälle andaman, ja wastaja, sitä wastan-ottaman, ilman haastota, eli muuta tiettäwäxi tekemistä: niin myös että takaus pitä ennen asettettaman kulutuxesta ja wahingosta, ja tuomio täytettämän, sen jälken kuin 26 Lugusa sanotan.

8. §. Joka Kuningan ja Kruunun, jongun Kaupungin, eli yhteisen kansan puolesta puhunut on, ja korkiambaa Oikeutta etziä tahto, olkon wetorahoista ja takauxesta wapa, ja ottakon ainoastans senkaldaisen todistuxen wedosta, kuin sanottu on: ja andakon myös sen kohta tiettäwäxi Kuningan Käskynhaldialle. Koska asia Howrätisä edespäin ajettaman pitä; tehkön Kuningan Käskynhaldia sen Howrätille tiettäwäxi, ja lähettäkön tuomion kaikkein perustusten ja todistusten kanßa niin aikaisin sisälle, että se, joka Kuningan ja Kruunun asiat siellä ajaman pitä, taita sen saman, eteen panduna päiwänä täyttää.

9. §. Niisä asioisa, kuin laillisen wedon kautta menewät Ruotzin Howrättiin, Lagmannin-oikeudesta Uplandisa, Södermannin-maalla, Westmanninmaalla, Kuparperin-Läänisä, Nerikin ja Kestrikinmaalla, andakon päälle-kandaja kanne-kirjans sisälle, ennen kello kaxitoistakymmendä, neljändenäkymmendenä päiwänä, sen lukemata, jona Lagmanntuomio langeis, eli olkon kadottanut wetons: Lagmannin-oikeudesta Helsingin-maalla, Jämtin-maalla, Herjetalisa, Medelpadisa, Angerin-maalla; ja Läntisellä Pohjan-maalla; kuudendenakymmendenä päiwänä: Lagmannin-oikeudesta Gottlandisa, yhdexändenäkymmendenä päiwänä: Götin Howrätisä, Lagmannin-oikeudesta Idän-Götin-maalla, Calmarin-Läänisä, Smålandin-maasa, Skaraporin- ja Elfsporin Läänisä, neljändenäkymmendenä päiwänä:

Lag-

Lagmannin-oikeudesta Hallandin, Skänin, Plekingin, Wermelandin, ja Taalan-maasa, niin myös Puohusin Läänisä, kuudendenakymmendenä päiwänä: "Suomenmaan Howrätisä, Lagmannin-oikeu-"desta Turun Läänisä, neljändenäkymmendenä päi-"wänä; Lagmannin-oikeudesta Uudella-maalla, kuu-"dendenakymmendenä päiwänä; Pohjan-maalda, "Rautalammista, Hämeen-Linnan ja Kymmenen-"kartanon Läänistä, yhdexendenäkymmendenä päi-"wänä". Rahanwaihetus ja Meri-oikeuden asioisa, olkon aika puolda lyhembi, täyttää wetoa Howrättiin, Kihlakunnan-oikeudesta kusakin paikkakunnasa.

10. §. Lagmannin katzelmus-tuomiota wastan, ei mahda Howrätin alla wetoa pandaa. Joka siihen tuomioon ei tydy, hänellä olkon lupa, sen yhdexännenkymmenennen päiwän sisälle, sen päiwän lukemata jona tuomio langeis, Kuningan tykönä Riddari-katzelmusta etziä: ja pangon täyden takauxen kulutuxen ja wahingon edestä, ennen kuin hän sen nautita saa: olkon myös se josta riita on, jos se on metzä, molemmin puolin kajomata. Kuningan tule asetta yhden Hänen ja Waldakunnan Neuwon-andaista, eli sen joka kunniasa ja wirasa heitä likin on, neljän muun Laisa harjandunen ja estämättömän miehen, niin myös Kihlakunnan Lautamiesten kanßa, jotka Kihlakunnan eli Lagmanninkatzelmuxesa, ei ole läsnä ollet, katzelemaan sitä, josta riita on, ja tuomiota sen ylitze langettamaan. Joka senkaldaista katzelmusta anonut on; pangon siihen kulutuxen, ja Riddarin Katzelmus-oikeus tuomitkon yhtähaawa, kumman riita-weljistä ne sitten maxaman pitä. Siinä tuomiosa ei mahda Kuningan tykönä muutosta etzittää.

11. §. Kämnärin-oikeudesta wedotan Raastuwan-

oikeu-

oikeuteen, kolmella markalla, ennen kello kaxitoistakymmendä, neljändenä päiwänä, sen lukemata, jona tuomio langeis. Tukkhulmisa ei anneta wetoo myöden Kämnärin-oikeudesta, koska pää-asia ei käy yli kolmenkymmenen talarin werran. Riita-weljet andakon Oikeuden kirjoitta wedon molembain heidän tuomions päälle, juuri niin kuin Kihlakunnan-oikeudesta asetettu on, niin myös että se, joka wedotannut on, pitä kahdexandena päiwänä toistakymmendä, sen lukemata, jona tuomio langeis, andaman kanne-kirjans sisälle Raastuwan-oikeuteen, ennen kello kahtatoistakymmendä, jos hän tahto wedon hywäxi nautita; ja että wastajan silloin pitä sen wastanottaman, ilman erinomaista tiertäwäxitekemistä.

12. §. Jos päälle-kandaja tule Oikeuteen kanne-kirjans kanßa, määrättynä päiwänä, eli jos hän on, koska Raastupa-päiwä ei ole, andanut sen sille, joka Oikeuden puolesta, sen wastanottaman pitä, ja wastaja kanne-kirjan silloin wastanottanut on; niin wastatkon hän sen päälle koska ylös-huuto tapahtu kahdexan päiwä sen jälken, jos se on Raastupa-päiwä; eli likimmäisnä Raastupa-päiwänä sen jälken: ja käykön sitten sen kanßa, niinkuin 14. Lugusa 2. §. Kämnärin-oikeudesta eteen-kirjoitettu on. Jos jombikumbi ylöshuudon laiminlyö; wetäkön sakkoa kahdenkertaisesti sitä wastan, kuin siellä sanottu on.

13. §. Niisä asioisa, kuin Raastuwan-oikeuteen, niinkuin ensimmäiseen Tuomio-istuimeen, owat haastetut siinä Kaupungisa, josa Kämnärin-oikeus on, andakon päälle-kandaja kanne-kirjans sisälle, koska ylöshuuto tapahtu: sitten käykön sen kanßa, kuin sanottu on. Näisä tiloisa mahtawat riita-weljet kahdet kirjoituxet kumbikin sisälle-panna, joka kaxin-

rinkertaisesti tapahtuman pitä, kuin 27. Lugusa Howrätistä asetetan. Lailliseſti wedotuisa, niin myös wuoron ja majan-muutoxen, rahan-waihetuxen, ja Meri-oikeuden asioisa, kannetan ja wastatan yhdellä kirjalla, kummaldakin puolelda.

14. §. Raastuwan-oikeudesa Tukkhulmisa pitä ylöshuuto tapahtuman kello kymmenen: ja kalun eroituxen asioisa, ja koska welan-alaisen miehen kalu, hänen welkamiehillens yhdellä haawaa ylösannetan; olkon neljätoistakymmendä päiwä kungin ylöshuudon wälillä.

15. §. Raastuwan tuomiota wastan, wedotan Howrätin alle wiidellä talarilla, ennen kello kahtatoistakymmendä kahdexandena päiwänä, se päiwä sisälle-luettuna, jona tuomio langeis. Siitä kuinga todistus sen ylitze Oikeudelda annettaman pitä, olkon sama laki, kuin tässä Lugusa muiden Oikeutten eteen asetettu on. Joka wetoo Raastuwan-oikeudesta siinä Kaupungisa josa Howrätti istu, andakon sinne sisälle kanne-kirjans, ennen kello kahtatoistakymmendä, kolmandenakymmenenä päiwänä, sen lukemata, jona tuomio eli päätös langeis: Muista Raastuwan-oikeuxista olkon päiwä siihen, kuin 9. §. kustakin maan-paikasta, niin myös rahan-waihetus- ja Meri-oikeuden-asioista asetettu on. Jos tuomio on langennut senkaldaisisa asioisa, kuin 4. §. nimitetän; lähettäkön Raastuwan-oikeus riita-weljesten kirjat Howrätiin sisälle; niinkuin siellä sanottu on.

16. §. Ei mahda kukan wedota Raastuwantuomiota wastan, koska pää-asia ei käy yli wiidenkymmenen talarin werran, sen jälken kuin 7. §. sanottu on. Siinä Kaupungisa josa jotain erittäin siitä säätty on, ojendakon Tuomari ja riita-weli itzens sen jälken.

17. §.

17. §. Jos riita on senkaldainen, että se koske johonguun, jota wissiin raha-määrään ei taita ulospandaa, niinkuin: raja-riita maalla, maan eroittaminen pää-kyläſtä, nautindo, waiwa ja rasitus, kuin makaa maan päällä, teiſtä, karjan-ajosta, weden-johdaturesta, ja muista: eli huonet ja tontti Kaupungisa, kusa wahingo toiselda kärsitään: Jos jakoa eli lunastusta talosa, huoneesa ja tontisa kärsittää taitan; Jos welkapää mahta yhdellä kerralla kaiken hänen tawarans welkamiehillens ylönandaa, ja sitten olla heistä wapa, ja muuta senkaldaista; siinä olkon weto myöden-annettu, joko se on Lagmannin, Kämnärin, eli Naastuwan tuomiota wastan.

18. §. Koska usiammalla on osa yhdesä asiasa, joilla on yhteinen kaipaus, ja he tahtowat mennä ylembään Oikeuteen; käykön yxi weto kaikkein edestä: Ei mahda jokaitzelda weto-rahaa waadittaa. Neuwokon myös Tuomari Oikeuden etziätä joka hänen päätöxeens ei tydy, joko hän saa wedota, eli walituxen kautta etziä muutosta korkiammasa Oikeudesa.

19. §. Weto-rahat pitäkön Tuomari kuin tuominnut on, joko tuomio sitten wahwistetan, eli ei. Jos joku taritze weto-rahaa siinä asiasa josa weto ei myöden annettu ole, ja ei ota sitä kohta takaperin, sitten kuin Oikeus händä siitä neuwonut on; andakon Tuomari sen rahan huone-waiwaisille, siinä pitäjäsä eli Kaupungisa, josa Oikeus pidetän.

20. §. Jos riita-weli luule, että weto hänelda ilman syytä kieltty on; andakon Tuomarin silloin päätöxen päälle kirjoittaa, että hän wetoa sitä wastan tarinnut on; ja andakon sitten walituxen sen ylitze Howrättiin, sen ajan sisällä, kuin 5. §. sanottu on.

21. §.

21. §. Jos jombikumbi riita-weljistä, kuin itze Oikeudesa on läsnä ollut, eli siellä waldamiehen pitänyt, tahto osotta tuomion erhetystä, eli että muita senkaldaisia harhailemisia Oikeudenkäywisesä on tapahtunut, että tuomio sen tähden kukistettaman pidäis, niinkuin: että tuomio on sildä langetettu, joka ei ole ollut Tuomarixi laillisesti asetettu, eli ei ole Tuomarin walaa wannonut: eli että Oikeus ei ole ollut tuomiowoipa: eli että tuomittu on sen ylitzen, kuin ei haastettu ollut, eli josa ei wedottu, eli weto myöden annettu ollut; eli että se tuomio on muutettu, kuin laillisen woiman woittanut on, eli että Oikeus on tuominnut pää-asiasa, ennen kuin riita-weli on saanut päätöxen sen ylitze, kuin hän edellä-päin on wastoin käändänyt ja muistuttanut: eli koska asia on ollut toiseen Tuomio-istuimeen haastettu; eli tuominnut, ilman laillisen edeswastajan kuulemata, sen oikeuden ylitze, joka itze ei ole tainnut Lain jälken, Oikeuden edesä wastata; eli koska sillä, joka asian ajanut on, ei ole ollut asian-omaisen laillista waldakirjaa, eli muuta senkaldaista, kuin käy laillista Oikeudenkäymistä wastan; Kaikisa näisä tiloisa mahta riita-weli Howrätisä walittaa, sen ajan sisällä, kuin 5. §. eteen-kirjoitta. Jos se laiminlyödän; älkön sen puhetta Howrätisä ylösotettako, jos ei Kuningas löydä syytä laiminlyötyä aikaa takaperin andaa, kuin 31. Lugusa sanotan.

22. §. Jos joku poisolewa tuomitan haastamata, eli Tuomari josakusa riidasa, kahden riita-weljein wälillä, langetta senkaldaisen tuomion, että kolmas, eli muu, joka ei kuultu ole, tule sen kautta kärsimään; senkaldaisesa tilasa olkon hänellä walda, että wiimeisexi yön ja wuoden sisällä, siitä päiwästä kuin hän sen tietä sai, etziä siinä muutosta Howrätisä.

23. §. Jos aika lange Sunnuntain, Juhla eli muun Pyhäpäiwän päälle, sisälle-anda kannekirjan laillisesti wedotuisa; niin se pitä tapahtuman likimmäisnä arkiopäiwänä sen jälken, ja ulospangon Tuomari sen päiwän, hänen todistuxesans wedosta Sama laki olkon, koska joku tahto Kuningan Käskynhaldian, eli jongun Ala-oikeuden päätöxen ylitse, Howrätisä walittaa.

24. §. Jos se, joka Lagmannin, ja Raastuwan tuomiota wastan wetonut on, muutta mielens, ja ei sitten tahdo wetoans täyttää; tehkön sen riitawelsellens tiettäwäxi, puolen sen ajan sisällä, kuin hänen muutoin pidäis Howrätiin tuleman. Jos ei hän sitä tee; käykön niinkuin 2. §. sanottu on.

26. Luku.

Kuinga takaus pitä pandaman, ja se kuin tuomittu on, ulosannettaman, ennen kuin laillinen weto Howrätisä täytetän.

1. §.

Joka Lagmannista eli Raastuwasta wetoo, asettakon edestäns kaxi takausmiestä, jotka takawat molemmat yhden, ja yxi molembain edestä, sen kulutuxen ja wahingon, jonga hän taitan koeteldaa welkapääxi maxamaan: ottakon heidän kirjans sen päälle, ja pangon sen kanne-kirjans siwusa, Howrättiin sisälle. Jos niin tapahtuis, että hän ennen tahto rahaa, eli hopiata ja kultaa, wakuutuxexi kulutuxen ja wahingon edestä asetta, ja pane sitä Kuningan Käskynhaldian tygö sisälle, eli wieran miehen taa; niin köykön myös se takauxen werosta, koska Tuomari sen koetellut on.

2. §. Jos se kuin wetonnut on, molemmisa Alaoikeuxisa on kadottanut: eli rahan-waihetus ja

Meri-

Meri-oikeuden asiasa Kihlakunnan eli Raastuwan-oikeudesa: eli Raastuwan-oikeudesa siinä Kaupungisa josa Kämnärin-oikeus on, mutta asia kuitengin on tullut Rastuwan-oikeuteen, niinkuin ensimmäisen Tuomio-istuimen alle; niin andakon hän monamata ulos, mitä tuomittu on, ja pangon sen Kuningan Käskynhaldian tygö, eli wieran miehen taa. Jos Ala-oikeuden tuomiot owat josain erinkaldaiset; niin älkön andako enämbätä ulos, kuin sen, josa he yhtä pitäwät. Raastuwan-oikeuden tuomion päälle, siinä Kaupungisa josa ei ole Kämnärin-oikeutta, ei pidä täyttämistä seuraman, waan ainoastans niisä asioisa kuin nyt sanottu on.

3. §. Jos rahaa tuomion jälken maxettaman pitä, ja se kuin wedonnut on, sano, ettei hänellä sitä ole, eikä hopiata ja kultaa: wahwistakon sen, jos riita-weli sitä waati, walallans, Kuningan Käskynhaldian eli Tuomarin tykönä paikkakunnasa, jos se siellä soweljammasti tapahtua taita; ja olkon hänellä lupa sitten, mutta ei ennen, ylönandaa siihen muuta irtainda kalua, laillisen arwion kanßa sen päälle. Jos ei niitä löytä; ylösandakon kiindiätä tawarata ja maata maalla, eli huoneita ja tonttia Kaupungisa, Oikeuden todistuxen kanßa, jos ne muun welan edestä seisowat, eli ei. Jos epäillys on, jos se tawara wastaa sitä wastan kuin tuomittu on, ja ei taita arwattaa, ennen kuin aika on sisällä, että kanne-kirja Howräättiin sisälle annettaman pitä; pangon takauxen siihen asti, kuin arwio sen päälle tapahtua taita. Jos ei hän woi kumbakan kuin täsä Lugusa nyt sanottu on; käykön sen kanßa, niinkuin 3. Lugusa 6. §. Ulosmittauxen Kaaresa asetetan.

4. §. Jos se, josta on tuomittu, on senkaldaista, että weto hyödyttömäxi tulis, jos tuomio pi-

dais täytettämän; niin älkön se käykö täyttämiseen.

5. §. Koska yhdesä tuomiosa on usiambain eriasiain ylitze tuomittu, ja se joka wedonnut on, on sen yhdesä eli usiammasa täyttänyt; olkon weto wahwa siinä; ja muisa ei pidä hänellä yhtäkän puhetta oleman.

6. §. Joka ei ole takausta asettanut, eli tuomiota täyttänyt, niinkuin nyt sanottu on, ennen kuin hän andaa kaipaus-kirjans Howrättiin sisälle; olkon wetons ja puhens Ala-oikeuden tuomiota wastan kadottanut.

7. §. Kuinga se nostettaman pitä, kuin ulosannettu on, sanotan 3. Lugusa 5. §. Ulosmittauxen Kaaresa. Jos sillä, joka on ylösandanut kiindiän tawaran, huonet, eli talon, tuomion täyttämisexi, ei ole muuta kotoa; niin tehdän sen kanßa, niinkuin 5. Lugusa 8. §. Ulosmittauxen Kaaresa asetettu on. Jos se, joka woittanut on, ei tahdo nostaa sitä, kuin ulosannettu on, eli ei taida takausta panna; tehkön sen kohta Kuningan Käskynhaldialle tiettäwäxi, eli Tuomarille: ja riita-weli ottakon sen jällens ja pangon hän takauxen siaan.

8. §. Kuningan Käskynhaldian tule takauxen koetella, koska se epäildäwäxi tehdän. Jos takausmies, eli hänen tilans, ei ole hänelle tiettäwät; niin mahta hän siitä tietoa waatia Tuomarilda paikkakunnasa: Olkon myös Howrätillä walda, itze hywäxi tuta takausta, koska niin tarwitan. Ei mahda niitä takaus-miehiä hyljättää, kuin yhteisesti kunniallisna pidetän ja owat nkin waralliset, että heidän kalunsa taita wastata sitä wastan, jonga edestä he taannet owat.

27. Luku.

Kuinga Oikeudenkäymisen-asiat pitä Howrätisä päähän-käytettämän.

1. §.

Koska laillisesti wedottu on; andakon päällekandaja määrättynä päiwänä, ennen kelloo kahtatoistakymmendä kaipaus-kirjans sisälle: ja kirjoittakon se, joka Howrätildä siihen asetettu on, päiwän sen päälle, niin myös jos wastaja on läsnä ollut, ja sen wastan-ottanut, eli ei, ja andakon Howrätin sen tietä, ennen kuin Oikeudenkäymisen hetki kulunut on. Jos wastaja tule, ja ei päällekandaja; anokon hän kirjallisesti todistusta sen päälle ja nautitaxens maxoa kulutuxens edestä: ja Howrätti pangon riita-weljen eteen wissin päiwän uhkasakolla, wastata sen päälle. Jos ei hän taida osotta laillista estettä; olkon kaipauxens kadottanut, ja tundekon Howrätti hänen welkapääxi maxamaan riita-weljellens hänen kulutuxens. Jos hän osotta laillisen esteen, niin että hänen tykönäns ei löyttä yhtään laiminlyömistä; pangon hänen eteens wissin päiwän ajaa asiata. Jos wastaja ei ole andanut itzens sisällä löyttää; käykön myös sen kanßa, kuin sanottu on. Jos hän koetellan estetöinnä pois ollen; tuomitkon Howrätti niiden perustusten päälle, kuin päällekandaja edestuonut on. Jos se kadotta, jonga wastaman piti, ja hän etzi oikialla ajalla, että se tuomio mahdais Kuningalda ylitzen-katzottaa; olkon se hänelle myöden annettu sillä tawalla, kuin 30. Lugusa sanotan.

2. §. Koska päälle-kandaja on kaipaus-kirjans laillisesti sisälle-andanut, ja wastaja sen wastan-ottanut; wastatkon hän julkisen ylöshuudon aikana kello yxitoistakymmendä, samana päiwänä lähim-

mäisellä wikolla sen jälken, ja andakon Howrätti sen tiettäwäxi tehtää, ylöslyömän kautta owensa päälle, päiwä ennen. Jos hän silloin ylöslykkäystä pyytä, ja hänellä on syitä siihen; pangon Howrätti hänen eteens sen ajan kuin tarpellisexi koetellan. Jos hän on ylöshuudosta pois, eli tule silloin, eli koska Oikeudenkäymisen herki päälläseiso, walmistamatoinna, ilman laillista estettä; wetäkön sakkoa kuusi talaria: ja tapahtukon wastauudesta ylöslyömä asiasa, kahdexan päiwää sen jälken. Jos ei hän sittengän wasta; eli osota laillista estettä; tuomitkon Howrätti asiasa: kuultakon hän kuitengin suusanalla, jos hän sitä ano. Jos wastaja tule ylöshuudon jälken, ennen kuin Oikeudenkäymisen herki edeskulunut on, ja anda wastauxens sisälle; olkon sakko kolme talaria. Jos se on pois, jonga pidäis wastauxen wastan-ottaman; wetäkön sakkoa puolen sitä wastaan, kuin sanottu on. Yhdellä kirjoituxella kummaldakin puolelda pitä kannettaman ja wastattaman, misä asiasa se ikänäns on, kuin wedon kautta sisälle tule.

3. §. Jos wastaja luule, että päälle-kandajan ei pidä nautitzeman wetoans hywäxi, sen syyn tähden, että hän ei ole täyttänyt sitä, kuin hänen olis pitänyt täyttämän; andakon päälle-seisomisens kirjallisesti sisälle koska ylöshuuto tapahtu, ja Howrätti kuulkon riita-weljen sen ylitze. Jos hän on laiminlyönyt sen, kuin 26. Lugusa 6. §. eteenkirjoitettu on; käykön siitä sen jälken, kuin siellä sanottu on. Jos se toisin löytän; niin wastatan asiasa, koska siinä ylöslyömä tapahtu. Jos jombikumbi riita-weliistä tahto Howrätin päätöstä wastan näisä tiloisa, etzä Kuningasta; tehkön sen sillä tawalla, kuin 30. Lugusa 1. ja 6. §§. sanotan.

4. §. Niisä asioisa, kuin Howrätti, niinkuin en-

ensimmäinen Tuomio-istuin, ylösotta; andakon Howrätti ylöslyödyn ilmoituxen kautta päiwä ennen, tiettäwäxi tehtää, että riita-weljet sinä päiwänä, kuin haastosa määrätty on, pitä ylöshuudon-aikana läsnä oleman; ja andakon silloin päälle-kandaja kaipaus-kirjans edes: sitten käykön sen kanßa, kuin ennen sanottu on. Riita-weljet mahtawat näisä asioisa andaa kaxi kirjaa sisälle kumbikin, jos ei he oikiata aikaa siihen laiminlyö. Kalun-eroituxen asioisa welan tähden, eli koska welkapää etzi saadaxens ylönandaa kaiken tawarans welkamiehillens; olkon neljätoistakymmendä päiwää aikaa, kungin ylöshuudon wälillä.

5. §. Jos ei se tule, kuin on haastaa andanut, hänen kaipaus-kirjans kanßa sisälle, määrätyllä päiwällä; pangon Howrätti toisen ajan hänen eteens, waikka se este jonga hän edestuo, ei koetella laillisexi: kuitengin wetäkön hän sakkoa, poisolemisens tähden, kymmenen talaria, ja marakon jällens kulutuxen wastajalle, joka läsnä ollut on. Jos päälle-kandaja ei tule toisella kerralla, ja ei näytä laillista estettä; niin tuomitan wastaja wapaxi hänen kaipaurestans.

6. §. Kaikki kaipaus-kirjat todistusten kanßa, kuin niihin tulewat, joko se on laillisesti wedotuisa, eli haasteruisa asioisa, pitä kahdenkertaisesti sisälle-annettaman; yxi Howrätisä tähdellä oleman, se toinen annettaa riita-weljelle.

7. §. Jos se, jonga Kuningan puolesta Howrätisä päälle-kandaman pitä, kaipa jongun päälle, wiran eli muun suuren rikoxen tähden; luettakon hänen kanne-kirjans julkisesti ylös, niin myös sen wastaus, jonga päälle kannettu on.

8. §. Jos joku walitta harhailemisen ylitze Oikeudenkäymisesä, eli rikos asioisa, eli muisa tiloisa;

sa; käykön sen kanßa, niinkuin 9. Lugusa 2. 3. 4. §§. Ulosmittauxen Kaaresa asetettu on. Joka walituxet sisälle pannut on; olkon welkapää, koska sen päälle kirjoitettu on, kenen sen ylitze itzens selittämän pitä, ottaman ne ulos ilman wiiwytystä, ja hänelle laittaman: toimittakon myös todistuxen ajasta, koska se tapahtunut on. Jos hän löytän sen kanßa wiiwytellen, ylöspitäxens asiata, wetäkön sakkoa kymmenen, kaxikymmendä, kolmekymmendä talaria, eli enämmän asian-haarain jälken, ja riitaweli pangon wastauxens kahdenkertaisesti sisälle.

9. §. Koska riita-weljet owat kirjan waihetuxen päättänet, niisä asioisa, kuin laillisesti wedotut eli haastetut owat; niin jakakon Howrätti ne Jäsenillens, arwan kautta, kirjallisia juttuja niiden ylitze tehdä, kuin 22. Lugusa eteen-kirjoitettu on.

28. Luku.

Tuomion-rikoxesta.

1. §.

Joka wastauudesta Oikeuden eteen wetä sen asian, josa tuomio eli päätös on, joka on woittanut laillisen woiman: eli panettele senkaldaista tuomiota Oikeuden edesä, eli ulkona: wetäkön Kihlakunnan eli Kämnärin-tuomion edestä, wiisi talaria sakkoa: Lagmannin ja Raastuwan tuomion edestä kymmenen talaria: Howrätin tuomion edestä yhden sadan talaria: Riddari Katzelmus-oikeuden tuomion edestä kaxi sataa talaria. Jos se on Kuningan tuomio; rangaistakon wiidellä sadalla talarilla.

2. §. Jos Ala-oikeuden tuomiota laitetan Oikeuden edesä; tuomitkon se Oikeus sen ylitze, kusa se tapahtu. Jos senkaldaista tuomiota panetellan ulkona Oikeudesta; tuomitkon sen ylitze ensimmäinen

Tuo-

Tuomio-istuin, siinä paikkakunnasa, kusa rikottu on. Jos Howrätin, Riddari Katzelmus-oikeuden, eli Kuningan tuomiota laitetan, joko se on Oikeuden edesä, eli muutoin; se pitä Howrätisä tuomittaman.

29. Luku.

Oikeudenkäymisen wäärin-käyttämisestä.

1. §.

Jos joku rohkene wäärin käyttää Oikeudenkäymistä, ja selkeitä perustuxia ja parembaa tietoa wastan, kiukusta, wetä jongun Oikeuden eteen; wetäkön sakkoa Kihlakunnan ja Kämnärin-oikeudesa, wiidestä kymmeneen talariin asti; Lagmannin ja Raastuwan-oikeudesa, kymmenestä kahteenkymmeneen talariin asti, waiwaisille yrinäns: ja maxakon siihen tygö Oikeudenkäymisen kulutuxen, wiiwytyxen ja wahingon.

2. §. Jos joku on kadottanut molemmisa Alaoikeuxisa, ja Howrätti wahwista kaikisa heidän päätöxens; wetäkön hän sakkoa kolmestakymmenestä sataan talariin asti. Kaikisa näisä tiloisa, rangaistakon waldamies, niinkuin 15. Lugusa 14. §. sanottu on. Jos wikapää ei woi maxaa sakkoa; rangaistakon wangindella, niinkuin 10. Lugusa Ulosmittauxen Kaaresa säätty on.

3. §. Jos se, joka Kuningan ja Kruunun puolesta puhuu, wäärinkäyttä Oikeudenkäymistä, muille haitaxi ja wahingoxi; seisokon laillisen wastauxen alla, ja tuomittakon asian-haavain jälken.

4. §. Kuinga se rangaistaman pitä, joka ilman syytä etzi Kuningasta Howrätin tuomiota wastan, sanotan 30. Lugusa.

30. Luku.

Kuinga etzittämän pitä, että Kuningas mahdais Howrätin tuomion ylitzenkatzoa ja tutkia.

1. §.

Joka etziä tahto, että Kuningas mahdais koetella Howrätin tuomion ja päätöxen, joka pää-asiasa langennut on; andakon sen kirjallisesti Howrätisä tiettäwäxi, ennen kello kahtatoistakymmendä, seitzemändenä päiwänä, sen lukemata, jona päätös langeis; ja paxgon sinne yhtähaawa sisälle kaxisataa talaria, eli niin paljo kullasa eli hopiasa, kuin sitä suhten wastaa. Sitten kuin riita-weli on sen ylitze kuultu; andakon Howrätti heille wastauxen, jos, ja kuin se myöden-annettaa taitan. Ei mahda sitä kielttää; jos ei toisin selkiästi tässä Kaaresa säättyxi löytä.

2. §. Jos niin taidais tapahtua, että joku kahdexan päiwän, eli pidemmän ajan perästä, sitten kuin Howrätin tuomio langeis, tarwitze anoa selitystä sen ylitze, ja se selitys, kuin hänellä siitä annetan, sisällens pitä jotain senkaldaista, kuin päätöxesä ei ole selkiästi ulospandu; niin ei mahda hänelda kielttää, Kuningasta etziä sitä wastan, ja käykön siitä, kuin sanottu on.

3. §. Koska riita-weli on saanut Howrätin wastauxen ja luwan; niin andakon Howrätti hywin ja puhtasti uloskirjoitettaa riita-weljein kirjat ja kaikki siwu-liitoxet, ynnä kirjallisen jutun kanßa sen ylitze, jonga päälle tuomittu on: niin myös erittäin, mitä Oikeuden edesä puhuttu ja wastattu on, Howrätin äändelemisen kanßa tuomion päätöxeen: ja riita-weli lunastakon ne kaikki yhdellä talarilla joka arkin edestä. Ei mahda silloin wähembätä,

bätä, kuin neljäkolmattakymmendä radia kungin siwun päälle, kirjoitettaa, eli sitä usiammin kuin yhden kerran, kuin usiammasa paikasa on päällenojattu ja siwuunliitetty. Riita-weli asettakon myös takauxen kulutuxen ja wahingon edestä, niinkuin 25. Lugusa wedosta Lagmannin ja Raastuwan-oikeudesta eteen kirjoitetan. Jos molemmat riita-welset owat etzinet, että asia tulis Kuningan ala; niin mahta se, kuin sanottu on, ainoastans yhden kerran kirjoitettaa ja yhteisesti heildä lunastettaa, jos he niin anowat.

4. §. Niistä, kuin Kuningan ja Kruunun asioita ajawat, olkon Laki, niinkuin 25. Lugusa 8. §. säätty on.

5. §. Se, kuin kadottanut on molemmisa Ala-oikeuxisa, eli yhdesä heistä, ja Howrätisä; eli Howrätisä, kosta asia siellä, niinkuin ensimmäisesä Tuomio-istuimesa, tuomittu on; andakon ulos sen, johon hän on welkapääxi tuttu, juuri niinkuin 26. Lugusa sanottu on. Joka woittanut on molemmisa Ala-oikeuxisa: eli Raastuwan oikeudesa, kosta asia siellä ensin on tullut ylösoteruxi, ehkä Kämnärinoikeus siinä Kaupungisa on; eli Kihlakunnan-oikeudesa, niisä asioisa, kuin sieldä Howrättiin menewät; eli Kuningan Käskynhaldian tykönä: mutta on Howrätisä kadottanut; olkon wapa tuomion ja päätöxen täyttämisestä, ja asettakon täyden takauxen sen edestä. Kuinga se mahta nostettaa, kuin ulosannettaman pitä, ratkaistan 26. Lugusa 7. §.

6. §. Jos joku sano, että hän on niin köyhä, ettei hänellä ole irtaimesa ja kiindiäsä kalusa, sitä kuin ei ole welalla rasitettu, wiittäsataa talaria, sillä täyttäxens, mitä 1. ja 3. §§. sanotan; wahwistakon kohta sen walallans, jos riita-weli siihen tytyy: muutoin andakon Howrätti hänen tawaransa tut-

kit-

kittaa paikkakunnan Tuomarilda, ja andakon hän sitten todistuxen sen ylitze. Maalla nimittäkön Kihlakunnan Tuomari kaxi Lautamiestä, eli muuta walans tehnyttä miestä, kuin riita-weljen kodosa, hänen kalunsa ylöskirjoittawat ja arwawat: ja andakon Kihlakunnan Tuomari sitten itze todistuxen siitä. Jos löytän, että se kuin ylösannettu on, ei nouse wiiteen sataan talariin, ja riita-weli wahwista sen walallansa Howrätin edesä, eli Howrätin luwalla, likimmäisen Tuomarin edesä siinä paikkakunnasa, josa hän oleskele, ettei hänellä enämbätä ole; niin mahta hän asiansa ajaa Kuningan tykönä ilman rahata: asettakon kuitengin sen edestä, kuin tuomittu on, täyden takauxen, siinä tilasa kuin sanottu on, niin myös kulutuxen ja wahingon edestä. Ellei hän sitä woi; pangon takauxen itze edestäns, eli astukon wanginteen asian päätöxeen asti. Se kuin wähdin ylöspitä taita, mahta istua kotona huonesans. Jos hänellä löytän enämmän kalua olewan, kuin edesannettu on; eli jos hän ei taida tehdä sitä walaa; niin ei pidä hänellä lawiammalda oleman puhetta asiasa. Jos hänelle tygö-lange kalua eli rahaa, ennen kuin hänen pitä asian Kuningan tykönä ajaman; täyttäkön siitä, mitä 1. ja 3. §§. eteen kirjoitettu on. Jolla niin suuri palkka on wirastans, eli wuotinen armo-lahja, että puoli siitä ulottu wiiteensataan talariin, se ei mahda saada ilman rahata wetää Howrätin tuomiota Kuningan tutkistelemisen alle, ehkä ei hänellä muuta tawaraa ole.

7. §. Kaikki mitä näisä tiloisa säätty on, täytettäkön Howrätisä, sen ajan sisällä, kuin riitaweljet pitä itzens Kuningan tykönä sisälle laittaman. Jos siinä jotain puuttu; ei mahda asia tulla Kuningan tygö: mutta seisokon Howrätin tuomio, ja pitäkön Howrätti ne kaxisataa talaria, kuin sinne si-

sisälle-pannut owat. Jos kaikki on oikein täytetty; andakon Howrätti ulos riita-weljelle, eli lähettäkön sen ajan sisällä, kuin sanottu on, Kuningan tygö, ne kaipaus-kirjat, ja mitä niitä seura, kuin ulos-kirjoitetut owat: läpitze katzokon kuitengin riita-weli ne ensist päätkirjoitusten jälken, ja todistakon ynnä yhden Howrätin Käskyläisen kanssa, ala-kirjoituxen kautta, että ne kaikisa yhtä pitäwät. Köyhäin eli niiden asioisa, joilla joku erinäinen wapaus on, niin myös niisä, kuin ajetan Kuningan ja Kruunun, eli jongun Kaupungin, eli yhteisen Kansan puolesta, andakon Howrätti ulos, eli lähettäkön sisälle, itze kirjat, kuin siellä sisälle-pannut owat. Jos se, kuin riita-weljildä Howrätisä on suusanalla asiasa puhuttu ja wastattu, perustusten kanssa Tuomion-päätöxeen, ei taida yhtähaawa olla walmisna: niin pitä se sitten, ilman wiiwytystä, sinetillä lukittuna sisälle lähettämän.

8. §. Joka ulkona Waldakunnasta asu, ja poissolewainen on, nautitkon kuuden kuukauden ajan, täyttäxens tuomiota, ja takausta toimitaxens. Kaikesa muusa ojendakon itzens hänen asians ajaja sen jälken, kuin sanottu on.

9. §. Niisä asioisa, kuin Ruotzin Howrätisä tuomitut owat, pitä riita-weljet tuleman sisälle Kuningan tygö, ennen kello kahtatoistakymmendä, kahta kuukautta sen jälken: Göthin Howrätistä, kolme kuukautta: Howrätistä Suomesa, neljä kuukautta: joka kuu luettu kolmexikymmenexi päiwäxi, ilman sitä päiwää, koska tuomio langeis. Jos se aika lange Pyhäpäiwän päälle; käykön siitä, kuin 25. Lugusa 23.§. sanottu on. Rahan-waiheturen ja Meri-oikeuden asiasa, olkon aika Ruotzin ja Göthin Howrätteistä, puolda lyhembi: Suomen Howrätistä, kolme kuukautta.

10. §.

10. §. Sinä päiwänä, kuin nyt eteenpandu on, andakon etziwä hänen muistutuxens asiasa Kuningaan tykönä sisälle, niiden uloskirjoitusten kanßa, kuin hän Howrätisä saanut on; ja riita-weli ottakon ne silloin wastan, ja wastakon sitten sen päälle, toisna päiwänä kolmattakymmendä sen jälken, se lukemata, jona hän riita-weljens kirjan wastaan otti. Ei mahta nämät riita-kumpanein kirjat pidemmät olla, kuin korkiammaxi kolme arkkia kumbikin; kymmenen talarin sakon haastolla joka arkilda, kuin sen ylitze on: ja andakon se kuin wastaa, kirjans kahdenkertaisesti sisälle. Älkön olko myöden-annettu usiambia kirjoja asiasa sisälle-panna. Ellei asian-ajaja ole kirjoittanut nimeäns sen alle kuin sisälle-pannan, eli se, joka sen muutoin riita-kumpanin edestä ylöspannut on; wetäkön sakkoa kymenen talaria. Jos joku hänen kirjoituxisans solwaise Howrättiä, eli riita-weljeäns; wetäkön sakkoa sen jälken, kuin Kuningas koettele rikoxen olewan.

11. §. Kuningan tykönä ei pidä muita todistuxia sisälle pandaman, kuin ne, jotka Howrätisä eli Tuomarin tykönä osotetut owat: ellei niin ole, että ne sitten löytyt owat, eli senkaldaiset, että ne ei ole tainet ennen olla käsillä. Jos joku on tästä wiekkautta edesäns pitänyt; rangaistakon asian-haarain jälken.

12. §. Jos se, joka Kuningasta etziä tahdoi, estetöinnä pois-jääpi hänen muistutustens kanßa, sinä päiwänä, kuin sanottu on; olkon kadottanut kaipauxens. Jos hän tule, ja ei hänen riita-weljens; älkön tämä tulko asiasa kuulduxi Kuningan tykönä.

13. §. Joka asian Kuningan tykönä hänen Raadisans edeswetä, ylöspangon edellläpäin kirjallisen jutun asian laidasta, ja misä riita erinomaisesti seiso, perustusten kanßa molemmilla puolilla, ja anda-

dakon riita-weljein kirjoitta sen ala. Jos he tahtowat jotain siinä siwusa muistutta; sitä ei pidä heildä kielttämän.

14. §. Jos riita-weli pyytä nostaa jongun Kuningan ja Waldakunnan Neuwonandaista, ilman senkaldaisia perustuxia, kuin 13. Lugusa 1. §. sanotan; wetäkön sakkoa wiisisataa talaria. Jos hän sen teke sopimattomasti; wetäkön sakkoa sen jälken, kuin rikos on, ehkä este itzesäns on laillinen. Jos joku laittomasti pyytä hylätä sen, joka asian Kuningaan tykönä edeswetä; olkon sadan talarin sakon alainen.

15. §. Jos riita weljet sopiwat ennen, kuin asia tule Kuningan tygö sisälle; tehköt sen Howrätille tiettäwäxi, ja wahwistettakon sowindo siellä. Jos se sitten tapahtu; wahwistakon Kuningas sen sowinnon.

16. §. Jos Kuningas wahwista Howrätin tuomion; maxakon se, joka Kuningasta etzei, riita-weljens kulutuxen ja wahingon. Jos se koetellan, että hän wastoin parembata tietoa, ja selkeitä perustuxia, on asian Kuningan ala wetänyt; maxakon sakkoa wiisisataa talaria: ja asian-ajaja rangaistakon niin pitkän ajan wangiudella, kuin Kuningas löytä hänen rikoxens ansainneexi.

17. §. Joko riita-weljet sopiwat, eli Kuningas wahwista Howrätin tuomion; pitäkön Howrätti ne kaxisataa talaria, kuin sinne sisälle pannut owat. Jos Kuningas muutta Howrätin tuomion; andakon Howrätti ne rahat jällens.

18. §. Älkön olko kelläkän lupaa, etziä Kuningasta, tuomiota ja päätöstä wastan, kuin Howrätisä langennut on, muulla tawalla, kuin nyt säätty on; ellei niin ole, että hän uskoo osottawans, senkaldaisen harhailemisen Oikeudenkäymisesä tapahtunen, kuin 25. Lugusa 21. §. sanotan: pangon sillon takauxen kulutuxen ja wahingon edestä, ja täyttäkön

sen

sen kuin tuomittu oli, sen jälken, kuin sanottu on, ennen kuin hän anda walituxens Kuningan tykönä sisälle, sillä ajalla, kuin 9. §. eteen-kirjoitetan. Jos ei hän osota wikaa Oikeudenkäymisesä; niin ei pidä pää-asia ylösotettaman: ja wetäkön hän sata talaria sakkoa.

19. §. Rikos-asioita, suurembia eli wähembiä, ei pidä kellakän lupaa oleman wetää Kuningan ala; ellei hän woi osotta, taikka että hän ei ole siinä täydellisesti kuulttu, taikka myös että hän on langetettu raskambaan rangaistuxeen, kuin Laki sano. Jos ei hän woi sitä täyttää; rangaistakon sen edestä erittäin, sen jälken, kuin hänen walituxens ollut on. Ja käykön sitten se rangaistus hänen ylitzens, johonga hän Howrätildä tuomittu on.

20. §. Jos joku tule Kuningan tygö senkaldaisen walituxen kanßa sisälle, että Howrätti on wäärin tuominnut, eli että Oikeus on hänelda kieltty; waroitettakon hän ensisti siitä waarasta kuin siinä on. Ellei hän lakka siitä, ja ei woi todexi näyttää kaipaustans, mutta Kuningas wahwista Howrätin päätöxen; tuomittakon hän myös silloin yhtähaawa siihen rangaistuxen, kuin kuoleman rangaistusta likin on.

21. §. Ei mahda kukan etziä Kuningasta niisä asioisa, kuin josakusa Tuomio istuimesa, eli Kuningan Käskynhaldian tykönä pitä ensisti ylösotettaman. Jos joku käy heidän ohitzens, ja waiwa Kuningasta sen kanßa; wetäkön sakkoa kymmenen talaria, ja osotettakon siihen paikkaan, kuhunga asia tule. Jos ei hän sittengän ojenna itziäns; wetäkön sakkoa wiisitoistakymendä talaria, eli enämän, asian-haarain jälken.

22. §. Jos joku laitta itzellens Kuningan tykönä kirjan, eli päätöxen, kaikkinaisisa asioisa, walheen ja wäärän edesandamisen kautta; wetäkön sakkoa wiidestäkymenestä sataan talariin asti, eli kärsikön ruumillans, sen jälken, kuin rikos löytän. 23. §.

23. §. Ne sakot, kuin Kuningas kaikisa näisä tiloisa päälle pane, langetkon Kirkkoon, eli waiwaisille.

31. Luku.

Kuinga tuomio mahta särjettä, joka on saanut laillisen woiman.

1. §.

Älkon kelläkän, waan ainoastans Kuningalla, olkon waldaa, särkeä tuomiota, joka on saanut laillisen woiman; eli jällens andaa laillista aikaa, kuin laiminlyöty on.

2. §. Älkön yxikän rohjetkon Kuningan tykönä esiä, että laiminlyöty laillinen aika jällens annettaisin, ellei hän osota erin-omaista syytä ja perustusta, että hän sentähden uudistusta asiasa nautita mahta. Ei pidä hänen rukous-kirjans Kuningan tykönä edeswedettämän, ennen kuin hän on täyttänyt, mitä 30. Lugusa 18. §. säätty on. Jos hän sen täyttä; kuultakon riita-weli, ja asettakon Kuningas, kuin kohtullisexi löytän. Jos Kuningas koettele, että hän ilman perustusta on uudistusta etzinyt; wetäkön sakkoa Kirkkoon, eli waiwaisille, kolmestakymmenestä, sataan talariin asti, eli enämmän, ja täyttäkön riita-weljelle hänen kustannuxens ja wahingons.

3. §. Jos joku on löytänyt uusia perustuxia, ja luule että tuomio, joka on woittanut laillisen woiman, niiden kautta kukistettaa taitan; etzikön Kuningalda lupaa, että asia uudesta mahdais tutkittaa; ja osotettakon hän silloin siihen Oikeuteen, kuin siinä wiimein tuominnut on. Ennen kuin hän siellä mahta perustuxens osotta, täyttäkön hän sen kaiken, kuin 2. §. sanottu on, ja wannokon, ettei hän niitä ennen ole tietänyt, eli ymmärtänyt, että ne owat ollet senkaldaisesta arwosta, niin myös, ettei hän niillä pyydä

ylöspitää ja wahingoita riita-weljens hänen oikeudesans, mutta usko itzellens syyn olewan niitä ajaa. Jos hän sen kaiken täyttä; koetelkon Tuomari ne uudet perustuxet, niin myös mitä riitaweli niiden päälle wastaa, ja olkon hänellä walda, muuttaa sen entisen tuomion, jos perustuxet niin kiltit owat. Jos toisin löytän; maxakon hän, joka niiden päälle nojannut on, riita-weljelle kulutuxen ja wahingon: rangaistakon myös siinä siwusa, niinkuin 29. Lugusa sanottu on. Jos jombikumbi sitten tahto etziä korkiambata Oikeutta sitä wastan; olkon hänellä siihen lupa: ja täyttäkön sen, kuin ennen täsä Kaaresa itzekustakin Tuomioistuimesta eteen kirjoitetan.

32. Luku.

Kuinga rahat ja sakot, tämän Lain jälken luettaman, maxettaman, ja jaettaman pitä.

1. §.

Kaikkein rahain ja sakkoin kanßa täsä Laki-kirjasa, ymmärretän Talari, Markka, ja Äyri Hopiarahaa. Kusa ei löytä ulospannuxi, kenen sakot nautitzeman pitä; käykön ne kolmeen osaan: ja ottakon yhden osan Kuningas, toisen Kihlakunda eli Kaupungi, kolmannen asian-omainen. Jos asian-omainen ei ole päälle-kandanut; ottakon hänen osans se, kuin päälle-kannoi, ja jolla oli oikeus päälle-kandaa.

2. §. "Sakot täsä Oikeudenkäymisen Kaaresa "olkon Oikeuden, joka ne päälle-pannut on, yxin-oma "osa, koska ei toisin siinä säätyxi löytä; ja joka ei "woi maxaa sakkoa, rangaistakon, niinkuin 10. Lu"gusa 1. §. Ulosmittauxen Kaaresa sanottu on".

3. §.

3. §. "Kihlakunnan osasta sakko-rahoisa, pitä-
"kön Kihlakunnan Tuomari yhden kolmannen-osan
"toisen Lauta-miehet, kolmannen Kihlakunda. Oi-
"keuden yxin-omista sakoista, ottakon Kihlakunnan
"Tuomari puolen, ja sen toisen Lauta-miehet.
"Lagmannin-oikeuden yxin-omista sakoista, olkon sa-
"ma laki. Raasturwan-oikeudesa ottakon Pormesta-
"ri kahdenkertaisen osan Raadimiestä wastan, ja
"Kämnärin-oikeudesa Raadimies Kämnäriä wa-
"stan. Howrätisä ottakon kaikki yhtäläisen osan,
"jotka Oikeudesa istuwat".

Kuning:sen Maj:tin.

Armollinen Asetus, ajasta Wedon ja Walitusten täyttämisexi Waasan Howrätisä. Annettu Stokkholmin Linnasa sinä 14. päiwänä Marras Kuusa 1778.

Me GUSTAF Jumalan Armosta, Ruotzin, Götin ja Wendin Kuningas ꝛc. ꝛc. ꝛc. Norjan Perillinen, Schleßwigin ja Hollsteinen Hertua, ꝛc. ꝛc. Teemme tiettäwäxi, että koska me Armosa olemme hawainnet, sen kuin yhteinen Laki 25:sä Lugusa Oikeudenkäymisen Kaaresa asetta, ajasta Wedon ja Walitusten täyttämisexi Howrätisä, sitä wähemmin sowelian olewan niihin Tuomio-istuimiin, kuin Meidän ja Waldakunnan Waasan Howrätin alla owat, koska mainittu aika on määrätty ja sowitettu sen matkan pituuden jälken, kuin Kullakin Maanpaikalla on, siihen Howrättiin, jonga alla se ennen ollut on; ja siitä on tullut, että muutamat Maanpaikat owat saanet paljo pidemmän, ja toiset jällens lyhemmän ajan kuin nyt tarwitan; Niin olemme me nähnet tarpellisexi Armosa asetta: Että niisä asioisa, jotka Laillisen Wedon kautta menewät Waasan Howrättiin Lagmannin Oikeudesta Karjalan Lakikunnasa, jonga alle tule koko Kuopion Maanherran Lääni, ja se osa Waasan Läänistä, kuin on Rautalammin Tuomarin Läänin alla, eli Saarijärwen, Wiitasaaren, Laukaan ja Keuruun

Pi-

Pitäjäät, niin myös Etsärin, Wirttaan ja Kuiwasmäen Kappelit, pitä päälle-kandajan Kannekirjansa sisälle andaman Yhdexändenäkymmenendenä päiwänä: Siitä lopusta osasta Waasan Läänistä, kuin on Waasan ja Oulun Lakikunnan alla, sinä Neljändenäkymmenendenä: Ja Oulun Läänistä sinä Kuudendenakymmenendenä päiwänä, se päiwä lukemata jona Tuomio langeis. Mitä niin muodon Lagmannin Oikeuxista asetettu on, sopi myös Raastuwan oikeuxiin, paitzi Waasan Kaupungia, josa pitä waari-otettaman siitä kuin Laki 25. Lugusa 15. §:sa Oikeudenkäymisen Kaaresa asetta, Raastuwan oikeudesta siinä Kaupungisa kusa Howrätti on. Ja pitä Rahanwaihetuxen- ja Meri-Oikeuden asiat, niin myös Walituxen asiat, puolda wähemmän ajan sisällä, kuin nyt kullengin maanpaikalle määrätty on, täytettämän. Jonga jälken kaikkein asian-omaisten tule heitänsä kuuliaisesti käyttä. Enemmäxi wahwudexi olemme Me tämän Omalla kädellämme alakirjoittanet ja Meidän Kuningallisella Sinetillämme wahwista andanet. Stokkholmin Linnasa, sinä 14. päiwänä Marras Kuusa 1777.

GUSTAF

(S. S.)

N. W. Marks von Würtemberg.

Kuning:sen Maj:tin Armollinen Asetus, Muutoresta Yhteisen Lain säätämisesä usiammisa paikoisa. Annettu Stokkholmin Linnasa Waldakunnan Salisa sinä 20. päiwänä Tammi Kuusa 1779.

Me GUSTAF Jumalan Armosta, Ruotzin, Götin ja Wendin Kuningas 2c. 2c. 2c. Norjan Perillinen, Schleßwigin ja Hollsteinen Hertua, 2c. 2c. Teemme tiettäwäxi: Että koska Ruotzin Laki usiasa paikasa, määrää rikoxille ja pahoille tegoille senkaldaisia rangaistuxia, kuin ei ensingän soweliat ole, rikosten luonnon ja päälle seuramisten jälken, ja wielä wähemmin, kowudeensa katzoin, yhteen sopiwat Meidän Lembiän ja Armollisen sydämemme laadun kanßa, toisisa jällen, myöden andaa senkaldaisia todistuxen muotoja, jotka tunduwalla tawalla turmelewat rehellisyttä ja uskollisuutta, niin myös hywiä tapoja, kuin wälttämättömästi tarpelliset owat Wapaalle Kansalle, joilla pitä Laisa wahwistus ja edeswastaus oleman; sentähden, ja ettei mitän mahdais löytyä, kuin sodeis niitä perustuxia wastan, joiden päälle Lakein rakennus, oikein Wapaasa Hallituxesa, nojaaman pitä, eli siinä jotain kaiwatais, kuin taidais tulla sen personallisen turwallisuuden kiinnittämisexi ja wahwistamisexi Meidän alammaistemme seasa, niin olemme Me, senkaldaisten asiain suhteen, Meidän Kuningallisen welwollisudemme ja oikeu-

keudemme jälkeen, Armosa ollet waaditut toinda pitämään, Lakein parandamisesta ja oikasemisesta; joka meidän Armollinen murhen pitomme, niisä asioissa, joihin me tähän asti keriinnet olemme, Waldakunnan Säätyen koosa olemisen kautta on tullut huojetuxi ja autetuxi; Ja tahdomme sentähden Waldakunnan Säätyen myöden-andamisella ja suostumisella, että seurawaiset Lain paikat pitä seurawaisella tawalla muutettaman:

28. Luku. 10. §. **Rakennus Kaaresa.**

Jos wieras teke wäkiwaldaa matkustawaisten Majamiehelle eli hänen wäellensä, haawalla, mustanemalla eli werinaarmalla; Wetäkön sakkoa kaxisataa Talaria, kuin kolmeen osaan jaetan, ja olkon mitätöin kaikki mitä hän samasa työsä saapi. Jos wäkiwallainen wieras heitä muutoin lyö, eli andaa heille luwattomiaxsolmu sanoja, olkon sen kaiken päälle kaxikertainen sakko. Sama Laki olkon, jos wierasten Majamies eli hänen wäkensä, senkaldaisen työn tekewät wieraalle eli hänen wäellensä.

2. Luku. 1. §. **Pahantegon Kaaresa.**

Tule tästälähin waikutuxensa puolesta peräti lakkamaan.

6. Luku. 5. §.

Joka pahasa aikomuxesa ylösajattele eli ymbäri maakunnan lewittä walheita ja wääriä huutoja, jotka koskewat Waldakunnan turwallisutta, eli saatta sillä matkaan yhteisen metelin ja kapinan; rangaistakon ulos ajamisella Waldakunnasta, raippa witzoilla eli wangiudella, sen jälkeen kuin rikos on.

9. Luku. 1. §.

Jos mies eli waimo luopu hänen laillisesta awiopuolisostansa, ja andaa itzensä wihkiä toisen

kanßa, joka naimatoin on; rangaistakon se kaxinainut korkeimmalla ruumin rangaistuxella, ja lähetettäkön sitten johonguun Kruunun Linnaan eli kuritus-huoneseen, siellä pidettä yhden eli kaxi wuotta, työsä eli ilman työtä, asian haarain jälken; Ja se kuin ei ennen nainut ollut, rangaistakon neljälläkymmenellä parilla raippa-witzoilla, kolmella kymmenellä parilla witzoilla, eli kuukauden wangiudella wedellä ja leiwällä, jos sen edellisen awioskäsky hänelle ennen tietty oli. Jos ei he ole itsänsä sekoittaneet toinen toisensa kanßa, tehkön se kaxinainut sakkoa kahdexankymmendä talaria, se toinen neljäkymmendä.

16. Luku. 1. §.

Portto joka luwattomasta sekannuxesta tule raskaxi, ja ei ilmoita sitä ennen synnyttämistä, etsii yxinäisyttä itse synnyttämisesä, ja sen jälken täydessä aikomuxesa kuolettaxensa sikiän, pane sen lymyyn, eli tappaa sen; hänen kaulansa pitä poikki lyötämän, ja hän lawasa poldettaman. Nyt taita niin tapahtua, että sikiä suuren wian ja huolimattomuden kautta, ilman aikomusta sitä tappa, eli ilman hawaittua wäkiwallaista merkkiä, saa kuoleman ja pannan lymyyn; rangaistakon kahdestakymmenestä ja neljästäkolmattakymmenestä parista witzoja, korkeimbaan ruumin rangaistuxeen asti ja kanßa, niin myös wangiudella ja työllä kuritus-huonesa, kaxi eli ustamman wuoden asian haarain jälken.

2. §. Jos sikiä kuole wähemmästä waarin pidosta, eli tapaturmaisista tapauxista, ja waimo ihminen sen kohta ise ilmoitta, eli oikia keskensynnyttäminen tapahtuu, eli myös nähtäwästi keskeneräinen sikiä lymyyn pannaan; rangaistakon se wi-

ka-

kapää sakolla, eli ruumin rangaistuxella kuin sitä wastaan sopii rikoxen laadun jälken.

18. Luku. 1. §.

Jokaisella pitä rauha oleman tiellä Kirkkoon ja Oikeuteen mennesä, ja sieldä palaitesa, joko hän tule omasta eli toisen miehen huonesta. Se kuin silloin, kostaxensa händä, tappa hänen, hän ja kaikki ne, jotka hänen kanßansa samasa tahdosa ja työsä olit, owat Kuningan walan rikkonet, ja sen rauhan, kuin Kuningas on wannonut pitäxensä alammaisilleusa. Jos joku lyö hänelle mustaneman eli werinaarman, rangaistakon se eli ne, wuoden wangiudella Linnasa, työllä eli ilman työtä, asian haarain jälken, wetäkön myös siinä siwusa sakkoa sata talaria, kolmeen osaan. Jos ei hän woi sakkoa maxaa, tehkön sen yliße työtä neljä kuukautta.

5. §. Jos joku kiukusta wetä weitsen eli miekan toista wastan, eli lyö händä kirkko-aidasa, koska hän mene Jumalan palweluxeen, eli sieldä lähtee, taikka Käräjä-siasa, joko hänellä on Käräjän asia eli ei; Wetäkön sakkoa wiisikymmendä talaria. Jos siihen mustanema eli werinaarma tulee, sakotettakon kahteensataan talariin, kuin kolmeen osaan jaetan.

7. §. Jos joku kostaa sowitun ja sakoitetun asian tähden, eli sitä, kuin händä wastan oikeudesa todisti, eli sentähden, että hän siellä asiaansa händä wastan warjeli, ja tappa hänen; niin on hän, ja kaikki jotka hänen kanßansa samasa aikomuxesa ja työsä olit, Kuningan walan rikkonet; Jos joku haawoitta hänen, eli lyö mustaneman ja werinaarman, rangaistakon se eli ne, wuoden wangeudella, työllä eli ilman työtä, asian haarain jälken;

ken; wetäkön myös siinä siwusa sakkoa sata talaria, kolmeen osaan. Ellei hän woi sakkoa maxaa; tehkön sen ylitze työtä neljä kuukautta.

8. §. Joka lyömisellä eli hosumisella kandaa kättä jongun Tuomarin eli muun Kuningan wirkamiehen päälle, jolla Kuningan Fullmahti on, eli hänen kanßansa on yhtäläisesä arwosa, wiran toimituxisa, eli kosta händä sentähden, olkon hengensä rikkonut. Jos hän tappa hänen, lyötäkön myös ensin oikia käsi pois; Jos joku häristä eli uhka händä, eli anda hänelle häpiällisiä sanoja; tehkön sakkoa wiisikymmendä talaria, eli enämmin, sataan talariin asti, niinkuin rikos on, ja anokon andexi. Jos ne sanat käywät arwon ja kunnian päälle; Sakotettakon kahdenkertaisesti, ja olkon kunniatoin. Joka ei woi sakkoa maxaa, rangaistakon wangiudella, wedellä ja leiwällä, eli raippawitzoilla taikka witzoilla; jos ei se tapahdu wiran tähden; rangaistakon niinkuin Laki muutoin woipi.

9. §. Jos joku rohkene lyömisellä eli hosumisella karata niiden päälle, heidän wirasansa, eli wirkansa tähden, jotka Kuningan eli hänen Wirkamiestensä, eli Oikeuden asioisa käywät; Wetäkön sakkoa kaxi sataa talaria, kolmeen osaan. Jos heidän päällensä käydän uhkauxilla eli häwäistys-sanoilla; sakotettakon kymmeneen talariin. Jos se tapahtu yhteisesä wiran paikasa; tehkön sakkoa kaxikymmendä talaria. Jos he itze wiran asioisa tekewät wäkiwaldaa eli wäärynttä, sanoilla eli töillä; Olkon sakko kahdenkertainen, sitä wastan, kuin muutoin siinä asiasa asetettu on.

19. Luku. 2. §.

Jos joku otta fangin wäkiwallalla, niildä, jotka hänen kiinniottanet owat, ja tallella pitäwät, taik-

taikka wangiuteen, eli Oikeuden eteen, eli tuomittuun rangaistuxeen wiemän pidäis; Wetäkön sakkoa kaxi sataa talaria, kolmeen osaan. Jos hän haawoitta heitä, eli lyö mustaneman eli werinaarman; niin rangaistakon hän, ja kaikki ne, jotka hänen kanßansa täydesä neuwosa, ja samasa työsä olit, korkeimmalla ruumin rangaistuxella, ja yhden wuoden wangiudella Linnasa, työllä eli ilman työtä, sen jälken kuin asia on.

20. Luku. 1. §.

Jos joku aiwotulla mielellä, tehdäxensä wahingota, mene kotia toisen tygö, hänen kartanoonsa, eli huoneseensa, joko ne owat sisällä eli ulkona pihasta, ja ne owat hänen omansa, eli luwalla taikka wuorolla hänellä; Eli jos hän mene toisen aluxeen eli laiwaan, olis se wuorottu, lainattu eli oma, ja siellä tappa Isännän itze, hänen wäkeänsä, eli Majamiehensä; Niin pitä häneldä, joka sen teki, ja kaikilda niildä, kuin hänen kanßansa, samasa tahdosa ja työsä olit, oikia käsi ja hengi pois otettaman. Jos hän teke muuta wahingota, haawalla, mustanemalla eli werinaarmalla; rangaistakon wuoden wangiudella, työllä eli ilman työtä, asianhaarain jälken, tehkön myös siinä siwusa sakkoa sata talaria, kolmijakoon; Ellei hän woi sakkoa maxaa; tehkön sen ylitze työtä neljä kuukautta; Sama laki olkon siitä, joka samankaltaisesa aikomuxesa karka jongun päälle tiellä eli kadulla, ja ajaa händä takaa toisen miehen huoneseen, taloon eli aluxeen johon hän pakonsa otta, ja siellä hänelle wahingota teke, eli heittä taikka ambuu hänen peräänsä, niin että se sattuu, sitten kuin hän pihaan, huoneseen eli aluxeen tullut on.

2. §. Ellei yhtäkän wahingota tehdä talosa, huo-

huonesa eli aluxesa, waan joku tule wedetyxi, eli pakotetuxi sieldä wäkiwallalla, ja sitten hänen päällensä senkaldainen työ tehdän; olkon sama Laki.

5. §. Jos joku tule toisen tygö hänen huoneseensa, pihaansa eli aluxeensa, ja tapahtuu tappelus heidän keskensä, äkkituitusta; siinä ei ole kotorauha rikottu; Mutta jos hän mene wihoisansa pois, ja tule sitten jällensä, täydesä aikomuxesa wahingota tehdä, ja sen täyttä; rangaistakon yhden wuoden wangiudella Linnasa, työllä eli ilman työtä, asianhaarain jälken, tehkön myös sen siwuun sakkoa sata talaria, kolmijakoon. Ellei hän woi sakkoa maxaa; tehkön sen ylitze työtä neljä kuukautta; koetelkon kuitengin tuomari ajasta ja asian haaroista, jos se mahta sen äkkituitun alle luetta.

7. §. Joka kiinniottaa, käyttää eli sitoo jongun joka ei ole syyhyn woitettu, ilman ilmeistä pahaa tekoa, jonga tähden hän kiinniotettaa ja wangiuteen pandaa mahta; rangaistakon yhden wuoden wangiudella, työllä eli ilman työtä, asianhaarain jälken, tehkön myös sakkoa siihen siwuun sata talaria, kolmijakoon. Ellei hän woi sakkoa maxaa, tehkön sen-ylitze työtä neljä kuukautta. Jos joku otta toisen wäkiwallalla, omasta eli toisen huonesta, taikka kadulda, tieldä eli mualda, ja wie pois wastoin hänen tahtoansa, wangiuteen eli muuhun paikkaan; olkon sama Laki, ehkei hän muuta wahingoa tehnyt olis.

8. §. Jos joku kidutta toista, waatiaxensa hände sillä tunnustuxeen josakusa asiasa; rangaistakon niinkuin edelläkäywäisesä §:sa sanottu on, ja weräkön, ilman sitä, sakkoa kahdenkertaisesti haawoista, jos niitä siihen tule.

10. §. Jos joku mene toisen puutarhaan, joka suljettu on, ja otta hedelmitä wäkisin, ja Isändä

eli

eli hänen wäkensä tahto sitä warjella; Jos silloin tappelus heidän wälillänsä tapahtu, ja Isändä eli hänen wäkensä saa haawan, mustaneman eli werinaarman; Wetäkön sakkoa karisataa talaria, kolmijakoon; Jos he saawat muun wahingon; olkon kahdenkertaisesa sakosa, ja kotorauhan rikoresta tehkön sakkoa neljäkymmendä talaria, kuin ennen sanotru on. Jos tappo tapahtu; otettakon oikia käsi ja hengi pois.

21. Luku. 6. §.

Jos joku wäjy toista, kusa ikänäns se olis, tehdäxensä hänelle wahingota hengen eli jäsenen puolesta, ja haawoitta hänen eli lyö mustaneman eli werinaarman; rangaistakon yhden wuoden wangiudella, työllä eli ilman työtä, asianhaarain jälken, tehkön myös sakkoa siihen siwuun sata talaria, kolmijakoon. Jos ei hän woi sakkoa maxaa; tehkön työtä sen ylitze neljä kuukautta. Jos hän teke jongun muun wäkiwallaisen työn hänelle, eli hänen kalullensa; tehkön sakkoa rauhan rikoresta ja työstänsä kahdenkertaisesti, ja maxakon wahingon.

22. Luku. 1. §.

Jos joku wäkisin otta waimo ihmisen, ja wastoin hänen tahtoansa täyttä pahan himonsa, ja laillisesti siihen sidotan; rangaistakon korkeimmalla ruumin rangaistuxella ja kahden wuoden wangiudella josakusa Kruunun Linnasa, työllä eli ilman työtä, olkon myös rikkonut kaiken irtaimen kalunsa, puolen Kuningalle, ja puolen asian-omaiselle, ja waimo olkon syytöin. Ei mahda myös yrikän soimata waimoa siitä, neljänkymmenen talarin sakon haastolla. Jos ei hän woi pahaa tahtoansa täyttä; tehkön kuitengin sakkoa wäkiwallasta sata talaria.

Jos

Jos hän siinä tapetan, maatkon kostamata. Jos joku pitä lihallista sekannusta sen kanßa joka ei ole täyttänyt kahtatoistakymmendä ajastaikaa; olkon sama Laki. Mutta se kuin pitä lihallista sekannusta hourun waimo-ihmisen kanßa, tehkön sakkoa wiisikymmendä talaria, ja olkon welkapää, elättämään ja ylöskaswattamaan sen lapsen, kuin senkaldaisesta taidais syndyä.

40. Luku. 3. §.

Jos waras warkauden tähden toisen kerran oikeuteen wiedän; maxakon sakkoa neljänkertaisen warkauden werran. Ellei hän woi sakkoa tehdä; kärsikön ruumillansa, kuin sanottu, ja silloin enätän rangaistus wiidellä parilla raippa-witzoja, eli neljällä parilla witzoja. Jos hän tule kolmannen kerran jällens, ja warkaus nouse sataan talariin; rangaistakon raippa-witzoilla eli witzoilla warastetun hinnan jälken, ja tehkön kaiken elin-aikansa työtä Kruunun Linnasa. Jos warkaus on wähembi; kärsikön ruumillansa, warkauden werran jälken, ja tehkön kolme wuotta työtä Kuningan wangiudesa. Jos hän neljännen kerran warasta, enemmin eli wähemmin, rangaistakon raippa-witzoilla eli witzoilla, sen warastetun hinnan jälken, ja tehkön kaiken elin-aikansa työtä Kruunun Linnasa.

41. Luku. 2. §.

Jos joku haukuttele eli käske lapsi-ikäistä kanßansa warastamaan; eli jos mies sen teke waimonsa kanßa, Wanhemmat Lastensa; Orwoin holhoja wallan alaisen kanßa; Esimies sen kanßa, kuin hänen kuuliaisuudensa alla on; Isändä eli emändä palkollistensa eli koturinsa kanßa; seisokon saman oikeuden kuin se joka toisen kerran warastanut on. Jos hän toistamiseen senkaldaisesa työsä löytän, ja war-

warkaus nouse yli sadan talarin; rangaistakon raippa-witzoilla eli witzoilla, warastetun paljouden jälken, ja tehkön työtä kaiken elin-aikansa Kruunun Linnasa; Ja se joka haukuteldu eli käsketty oli warastamaan, rangaistan niinkuin muu waras, jos hän täyteen ikään tullut on.

46. Luku. 1. §.

Joka warasta jotakin Kirkosa, joko se on Kirkon omaa, eli muilda sinne taldeen pandua, ja se on sadan talarin, eli enemmän werta; sowittakon rikoxensa neljälläkymmenellä parilla raippa-witzoja eli kolmellakymmenellä parilla witzoja, ja Linnan työllä kaiken elin-aikansa.

55. Luku. 3. §. **Wiimmeinen Momenti.**

Jos yhdenkertainen huorus tapahtu neljännen kerran; rangaistakon se nainut korkeimmalla ruumin rangaistuxella, ja naimatoin wetäkön sakkoa sata kuusikymmendä talaria.

56. Luku. 1. §.

Jos nainut mies teke huorin toisen miehen waimon kanßa; rangaistakon molemmat korkeimmalla ruumin rangaistuxella.

4. Luku. 3. §. **Rangaistus Kaaresa.**

Jos Telottajan eli hänen wäkensä päälle käydän, Mestaus paikasa eli mualla heidän toimituxensa tähden, kiwillä, hosumisella eli lyömisellä; Niin pitä kaikki ne, jotka samasa tegosa olit wetämän sakkoa kaxi sataa talaria kukin, kolmijakoon, joko Telottaja wirkansa on oikein tehnyt taikka ei.

17. Luku. 9. §. **Oikeudenkäymisen Kaaresa.**

Niisä asioisa, jotka hengen päälle käywät, ja muisa raskaisa rikoxisa, mahta Tuomari kuulla si-

tä joka estetty on, ilman walata, koska aihetta on, sen kautta saada walistusta asiasa; ei kuitengan Wanhembia ja lapsia, awiopuolisoita, eli weljeriä ja sisaruxia, toinen toistansa wastan, ellei asia koske murhaa ja tappoa, josta muutoin kaikki tieto puuttu. Ei mahda edesandaja, koska hän josakusa rikoxesa kanßakuuppaninsa edesanda, päästä rangaistuxesta, kuin osallisuus siinä rikoxesa ansaitze.

32. §. Jos raskaisa rikoxen asioisa on enämbi kuin puoli todistusta sitä wastan, jonga päälle kannetan, ja hän kuitengin kieldä työn, ja Tuomari löytä että waara on walapattoisudesta; jättäkön asian tulewaan aikaan; koska se taita ilmandua. Koska joku kerran on Oikeudella, taikka tullut wapaaxi sanotuxi, eli edes annettuun rikoxeen, täydellisen todistusten puuttesa, ei ole tainnut sidotta; Nautitkon, ehkä mitkä syyt händä wastan sitten ilmandua taidais, tämän wapaxi sanomisen hywäxensä, kaikisa asioisa, joisa raha-sakolla tila on, paitzi koska asia koske hengeä eli kunniata, warkauxia, eli myös kaikisa asioisa kusa raha-sakko ei sowi. Senkaldaisisa tiloisa olkon Howrätillä ja Yli-oikeuxilla, joko se wiallinen on saanut Wapaus-päätöxen, eli myös on tullut langetetuxi wähembään, kuitengin ei wielä täytettyyn rangaistuxeen, kuin hän sitten ansaitze, koska uudet perustuxet ja asian haarat siinä edes tulewat, waldä, asian wastauudesta ylösotta, Lain ja laadunsa jälken tuomittawaxi. Kaikki, Waldakundaa wastan tapahtunet rikoxet, kuitengin tästä eroitetut, ja edellämainitun wapauden hywäxi nautitzemisen alle suljetut, koska se edesannettu niiden tähden on tullut Oikeudesa käytetyxi ja wapaaxi sanotuxi. Asian-omainen, niinmyös Kruunun asian ajaja, olkon welkapäät, kohdastansa oikeuteen haastamaan sen, jonga päälle he

jon-

jongun rikoxen tähden tahtowat kanda. Jos ei sitä, puuttuwaisten todistusten tähden, silloin taida tehtää, ja ei se tapahdu kahden wuoden sisällä, niin ei mahda heillä sitten yhtäkän oikeutta olla, sen rikoxen päälle kanda; Kuitengin tästä eroitetut seurawaiset rikoxet ja pahattegot: Pilkka Jumalata wastan, ja luopumus Ewangeliumin opista; Petollisuus ja rikos Waldakunnan wakuutta wastan; Häpiällinen puhe Kuningaasta; Metelin nostaminen ja kapina; Murha-poltto; Murha ja ilkiä pahatyö niiden päälle kuin ei taida itziänsä warjella, tappaminen, Wanhemmitten lyöminen, rappaminen ja ryöwäminen, sukuruttaus, wilppi ja petollisuus Kruunua, Bankkota ja muita wastan, Warkaus, mistä laadusta se olla mahta, ja kaikki muut rikoxet, jotka raha-sakolla ei taita sowitetta.

32. Luku. 2. §.

Sakot tässä Oikeudenkäymisen Kaaresa, ellei toisin asetetuxi löydy, niin myös kaikki muut sakot ja uhka-sakot, jotka yhteisen lain ja erinäisten Asetusten jälken, Tuomareille ja wirkamiehille, niinkuin heidän yrin-omansa, tulewat, langetkot Kuningalle; ja se kuin ei woi sakkoa maxaa, rangaistakon, niinkuin 10. Lugusa 1. §. Ulosmittaus Kaaresa sanottu on.

3. §. Kihlakunnan osasta sakko-rahoisa pitäkön Kihlakunnan Tuomari yhden kolmannen osan, toisen Lautamiehet, Kolmannen Kihlakunda. Raastuwan Oikeudesa ottakon Pormestari kahdenkertaisen osan Raadimiestä wastan, ja Kämnärin Oikeudesa, Raadimies Kämnäriä wastan.

Mitä ne niin muodon tämän kautta olemme löytänet tarpellisexi Yhteisesä Laisa muutta, sen jälken pitä kaikkein asian-omaisten alammaisudesa elämän,

mân. Ja olemma Me suuremmaxi wahwudexi, tämän omalla kädellämme ala-kirjoittanet, ja Meidän Kuningallisella Sinetillämme wahwistaa andanet. Stokkholmin Linnasa Waldakunnan Salisa sinä 20. päiwänä Tammi Kuusa 1779.

GUSTAF

(S. S.)

Carl A. Wachtmeister.

Kuning:sen Maj:tin Armollinen Asetus, kuinga menetettämän pitä, koska Perindömaata tahdotan takasin woittaa. Annettu Norrköpingin Linnasa Waldakunnan Salisa sinä 13. päiwänä Kesä Kuusa 1800.

Me GUSTAF ADOLF Jumalan Armosta, Ruotsin, Göthin ja Wendin Kuningas ꝛc. ꝛc. ꝛc. Danmarkin ja Norjan Perillinen, Schleswigin Hollsteinin Hertua ꝛc. ꝛc. Teemme tiettäwäxi, että niin kuin Me olemme hawainneet, mitkä wastuxet siitä tulewat, että Maan Kaaren 4. Lugusa 1. §. määrätän

tän niin pitkä aika, ennen kuin joku saa kiinnekirjan Maansa päälle, jonga kautta sen wiljelemisen edesauttaminen tulee merkillisesti esteyxi, koska Ostaja, ennen kuin hän kauppansa päälle saa sen Laisa säätetyn wahwistuxen, enimmiten ei rohkene eikä taida rohjeta eteensä ottaa jotakuta suurembara ma tten rakennusta ja parannusta; niin olemma Me huolda pitänet, kuinga tämän aian lyhendämisen kautta, nämät ja muut wasturet, jotka tekewät, että joku on epäyxesä, jos hän saa maan pitää elikä ei, mahdaisit, niin paljo, kuin mahdollinen on, pois siirretyxi tulla, ja sentähden Waldakunnan nyt kokondunein Säätyin suostumuxella, ja koska Me, ynnä heidän kanßansa löydämme myöskin kohtullisexi, että Perindölunastajan, joka paikasa, pidettäkön siinä usiammat eli harwemmat käräjät wuodesa, pitä, perindö-oikeudensa walwomisexi, nautitseman yhtä pitkän ajan, niin tahdomme Me tämän kautta Armosa säättä ja asettaa, että niisä paikkakunnisa, kusa kolme käräjää wuodesa pidetän ja kolme kuulutusta Maan päälle annetan, pitä Lainkäyminen tästäedes oleman päätetty Neljännesä käräjäsä, johon käräjään Perindölunastajan, jos hän oikeuttansa walwoa tahtoo, pitä ei ainoastansa laillisesti haastaman Ostajan, mutta myös lunastus-hinnan ensimmäisnä käräjä-päiwänä Oikeuteen sisälle andaman, ja että, kusa kaxi käräjää wuodesa pidetän, siinä pitä Lainkäyminen samalla tawalla oleman päätetty siinä käräjäsä, koska Maa kolmas kerta kuulutetan, ja kusa ainoastl yxi käräjä pidetän, ja talo ainoastansa kaxi kerta rulee kuulutettawaxi, loppuu Lainkäyminen siinä käräjäsä, josa toinen kuulutus annetan; ja on Perindölunastaja welwollinen samalla tawalla, kuin edellapäin asetettu on, näihingin käräjihin haasta-

maan, ja lunastus-hinnan ensimmäisnä kärajä-päiwänä Oikeuteen sisälle andamaan. Mutta jos tämä Perindölunastajalda laimin lyödän, niin on Ostaja welwollinen ottamaan Kiinne-kirjan sen Talon päälle, joka näin, edellä määrätyn kärajän lopulla hänen käteensä lailliseri seisoneeri tullut on. Samalla tawalla pitä myöskin pantiri pandun ja sen luonnon alla kuulutetun Talon kanßa menetettämän, niin että Talon Omistajalla, ennen kuin se kärajä päätetän, kusa Lainkäyminen loppuu, ja Perindö-lunastajalla, ennen lähimmäistä kärajätä eli lähimmäisesä kärajäsä, sen jälken, on oikeus täydellä rahalla lunastaa maan; Niinkuin myös, kosta Me olemme löytänet, että ei enämbätä, kuin kaxi Arwiota pantiri pandun Maan ylitze, näin muutetun Lainkäytöxen aikana mahda, sallita, Tuomarin tulee, edeswastauxen haastolla, kahdexan kuukauden sisällä ensimmäisen kuulutuxen jälken, lailliseſti pitä ensimmäisen Arwion, josta Welkamies ja Welkapää kohta pitä osan saaman, ja joka ei siihen tydy, hän saa, yhden kuukauden sisällä sen jälken, yhtä, waan ei usiambata, uutta Arwiota sillä tawalla etziä, kuin Laki Ulosmittaus Kaaren 6. Lugusa eteen-kirjoitta. Ja niinkuin nyt tarpellisexi näkyy, että annetut kuulutuxet lawiammalda julistetan, kuin tähän asti, paljan kauppa-kirjan julkisen ylöslukemisen kautta kärajäsä, tapahtunut on, niin tulee asian-omaisen Tuomarin ei ainoasti joka kärajäsä, ennenkuin hän kärajä-paikasta lähtee, anda kärajä-huoneen owen päälle lyödä kirjallisen tiedon kaikista niistä kuulutuxista, jotka siinä kärajäsä ensimmäiserí kerrari annetut owat, joka kirja pitä pysymän paikallansa sixi kuin ne siinä nimitetyt Talot owat lainseisoneexi tulleet, ja sama kirja pitä myös, ynnä Ostajan ja Myyjän nimein kanßa, sisäl-

sällänsä pitämän sen summan eli hinnan, jonga edestä Talo on kuulutettu, ja ei saada tätä kirjaa käräjä-huoneen owelda luwattomasti poisottaa, sen sakon haastolla, kuin Oikeudenkäymisen Kaaren 24. Lugusa 5. §. lopulla eteen-kirjoitetan, mutta Tuomarin tulee myöskin siitä murhetta pitää, että samanlainen Kirja, sitte kuin Käräjä päätetty on, tulee julkisesti Saarnastuoleilla ylösluetuxi siinä kihlakunnasa, josa se kuulutettu Talo on, jonga päälle käräjän Oikeudella pitä oleman todistus, ennen kuin Kiinne-kirja Talon päälle laillisesti ulos annetta taittan. Edespäin mitä siihen welwollisuteen tulee, kuin endisisä Asetuxisa säätty on, että tarita Perindö-maata, koska se ulos sugusta myydän, niin pitä senkaldainen welwollisus, koska tällä taritzemisella siaa on, samalla tawalla kuin tähän asti, täytettämän. Mutta sen suhten että Lainkäyttäminen nyt on lyhetty, niin määrätään aika sen täyttämisexi kolmexi kuukaudexi ensimmäisen kuulutuxen jälken, jonga ajan sisällä maa pitä sille, jolle wero siitä tehdän, niin tarittaman, ettei hän sitä kieldää taida.

Päätöxexi löydämme Me myös tarpellisexi määrätä wissin ajan, jonga sisällä kaikki Talon kaupat, niin Kaupungeisa kuin Maalla, pitä Tuomioistuimen edesä kuulutettawaxi edesannettaman, ja olemme siis tahtonet asettaa, että kuulutus pitä tapahtuman kaupungisa kolmen kuukauden sisällä, ja Maalla wiimeistäkin siinä käräjäsä, kuin pidetän kuutta kuukautta jälken, sitte kuin kauppa tehty on; Jos tämä laimin lyödän, wetäkön Ostaja sakkoa niin paljo, kuin se kartta-paperi maxaa, joka Kauppa-kirjaan tarwitan, joka sakko-raha tulee Pitäjän Waiwaisille lyxinänsä, ja olkon yhtä

hywin welwollinen panemaan täyden Kartta-paperin kirjansa ymbäri; Niinkuin myös, koska Ostaja laimin lyö ottaa Kuulutusta kaupan päälle sen täsä edelläpäin määrätyn ajan sisällä, ja endisen Omistajan Welkamies tulee Pantti-kirjan elikä jongun muun selkiän Käsikirjoituxen kanßa, jonga päällä Sisälle-kirjoitus sallittu on, ja hän Sisälle-kirjoitusta pyytää, ja se hänelle annetan, niin senkaldainen Sisälle-kirjoitus on seisowainen; ja saa sitten Ostaja sen edestä, kuin hän niin muodon tulee ulosmaxamaan, etsiä palkindoa Myyjältä.

Mitä Me Waldakunnan Säätyin kanßa näin olemme löytänet tarpellisexi täsä säätä ja asettaa, sen jälken tulee kaikkein asian-omaisten itsensä alamaisudesa käyttää, ja suuremmaxi wahwudexi olemme Me tämän Omalla Kädellämme alakirjoittanet ja Kuningalisella Sinetillämme wahwistaa andanet. Norrköpingin Linnasa Waldakunnan Salsa sinä s. 13. päiwänä Kesä Kuusa, anno 1800.

GUSTAF ADOLF.

(S. S.)

Fred. Gyllenborg.

Kuning:sen Maj:tin Armollinen Asetus, kuinga Taloin wuoromisen kanßa Maalla tästäedes menetettäman pitä. Annettu Nörrköpingin Linnasa Waldakunnan Salisa sinä 13. päiwänä Kesä Kuusa, w. 1800.

Me GUSTAF ADOLF Jumalan Armosta, Ruotzin, Götin ja Wendin Kuningas ꝛc. ꝛc. ꝛc. Danmarkin ja Norjan Perillinen, Schleßwigin Hollsteinen Hertua, ꝛc. ꝛc. Teemme tiettäwäxi, että Me olemme nähnet, kuinga, koska muisa Maakunnisa, joisa Maan wiljeleminen on joutunut siihen korkeuteen, jonga perän Meidän Waldakunnasamme wielä tulee pyrkiä, kauwan aikaa on yhdexi woimallisimmista wälikappaleista tähän luettu se, että Maan Taloja taittaisiin Arrendatoreilda, eli, niin kuin ne Laisa kutsutan, Lambuodeilda, pelkämätä ja ilman epäystä nautittaa, niin on sitä wastan se, mitä Yhteinen Laki Meidän Waldakunnasamme täsä asiasa sisällänsä pitää, ei ainoastansa, pelwon tähden, kuinga maiden Arrendistä tehdyt wälipuheet eli Kontraktit olisit seisowaiset, ollut tälle wälikappaleelle esteexi, waan myöskin andanut Maan Isännälle senkaldaiset oikeudet, kuin laillisesti tehtyin Kontraktein kanßa ei ole yhteen sopiwaiset; Mutta koska Me, maan wiljelemisen ylös auttamisexi ja wahwistaxemme sitä

wakuutta maan nautitzemisesa, jonga kautta se edellinen taita enätyxi tulka, olemme Armosa etzinet poisfiirtää edellä nimitetyjä esteitä, niin olemma Me löytänet, että tässä on katzottawa osittain se hyödytys, kuin tämän kautta tarkoitetan, osittain, mitä Laki on säättänyt ja hywäxi löytänyt sen maan suhten, kuin erinkaldaisella tawalla ja erin-omaisella ehdolla on Isännän halduun joutunut.

Mitä siihen edelliseen tulee, koska Me perän-ajattelemme niitä muutoxia, kuin rahan ja kauppa-kaluin arwon tulewaisina aikoina kohdata taitawat, niin en Me löydä hywäxi ulos lewittää Arrendi-oikeutta peräti määrättömäxi ajaxi, ja mitä siihen jälkimmäiseen tulee, eli millä tawalla joku on Talon saanut, ja millä erin-omaisella ehdolla se hänen hallusansa on, niin olemme Me löytänet, että oikeus Arrendi-Kontrakteja tehdä pitä arwattaman ja luettaman Isännän suuremman eli wähemmän hallitus-oikeuden jälken, niiden perustusten päälle, kuin Laki yhteisexi määrää, liioitengin koska poispoikkeminen siitä johdattaisi Lain-muutoxeen monisa tapauxisa, jotka tämän kanßa ei millächän muotoo ole yhden laatuiset; Niinkuin myös Welkamiehen oikeus etziä pantixi pandusta ja laillisesti sisälle kirjoitetusta Talosta welan-maxoa, ei pidä waaran alle saatettaman, waikka Welkapää jälken päin tehtäwäin Arrendi-Kontraktein kautta taidais muuttaa omaisus- ja hallitus-oikeudensa, jota wastan niiden edut, jotka etziwät ja saäwat Sisälle-kirjoituxia, sitte kuin Maan Isändä laillisesti tehdyn ja sisälle-kirjoitetun Arrendi-Kontraktin kautta on wähendänyt hallitus-oikeudensa, ei taida tulla sen luondoisexi, että sen pidäis Arrendatoria wahingoittaman, eli johdattaman Kontraktin eli Arrendin rikkomiseen, ja wielä wähemmin pitä Talon Isännälle awettaman tilaa,

niin-

niinkuin ennen kaupan kautta on taitanut tapahtua, toisella tawalla, totisten eli teeskeldyin welkain kautta tyhjäxi tehdä päätetyn Kontraktin, wahingoxi toiselle niistä, jotka Kontraktin tehnet owat.

Näistä perustuxista löydämme Me ynnä Waldakunnan Säätyin kanßa, että Lain säätös Maan Kaaren 16. Lugun 15. §. niiden Lampuodi- eli Arrendi-Kontraktein kumoon lyömisesta, jotka owat tehdyt Maan Taloista, pitä ojettaman ja muutettaman, niin että Maan Isändäin ja lampuodein eli Arrendatorein wälillä tehtyjä Kontrakteja (tästä kuitengin eroitetut ne Omaisudet, joita ei saada myydä eli pantixi panna, ja joidenga ylitze Isännällä on ainoastansa ehdollinen hallitus-oikeus, ja joista ei hän taida tehdä Arrendi-Kontraktia pidemmäxi ajaxi, kuin hän elää, eli hänen hallituxensa kestää) ei mahdeta rikkoa; jonga siwusa Me kuitengin Waldakunnan Säätyin alammaisen anomisen jälken olemme tahtonet Armosa säättää, että tässä pitä seurawaiset kappalet waariin otettaman.

1:o Pisin aika, kuin Arrendit ja Lampuodi-Kontraktit, jotka tehdän ansaituista Maista, seisoman pitä, on Wiisikymmendä ajastaikaa.

2:o Mitä Perindö-Maahan tulee, jolla ymmärretän paljastansa se Maa, kuin ojetinsa näin muodon on langennut Omistajan käteen, eli hänelda waihetettua Perindö-maata wastan on pandu sen edellisen siaan, niin pitä Arrendatorin eli Lampuodin, jos Isändä Kontraktin aikana kuolee, nautitzeman Kontraktia hywäxensä wiisi wuotta, jos niin monda Arrendi-wuosista jälillä on, lukein siitä Puolipaastosta, joka likimmästi seuraa Isännän kuoleman jälken, josta Perillinen pitä andaman Arrendatorille tiedon: ja olkon tämä tieto samasta woimasta kuin laillinen ylössanominen.

3:o Arrendatorin ja Maan Isännän wälillä tehty Kontrakti pitä wiimeistäkin siinä Kärajässä, joka seuraa kuutta kuukautta sen jälken kuin Kontrakti tehtin, kihlakunnan Kärajässä näytettämän, siinä julkisesti ylösluettaman ja Sisällekirjoitus-Protokollaan, koko sisälle-pidonsa puolesta, kirjoitettaman, joka Sisälle-kirjoitus tulee joka Kymmenes wuosi uudistettawaxi, niinkuin Oikeudenkäymisen Kaaren 7. Lugun 2. §. sanotan.

4:o Ne, jotka owat saanet Kärajässä Sisälle-kirjoituxen Omaisuden eli Talon päälle, ennen kuin Arrendi-Kontrakti tehty on, niin myös ne, joilla Yhteisen Lain eli erinäisten Asetusten jälken on parembi oikeus eli etu saadaxensa welan-maxoa, kuin niillä, jotka owat Talon, kärajässä sisälle-kirjoittaa andanet, saawat oikeudensa ja edunsa maxon etsimisesä hywäxensä nautita, ilman Arrendi-Kontraktin estämätä; niinkuin myös yhdenkaldainen oikeus tygö omistetan niille, jotka samasa kärajässä, kuin Arrendi-Kontrakti sisälle-kirjoitetan, woittawat samanlaisen wakuuden eli wahwistuxen welkans maxon saamisen edestä, kuitengin tässä tilasa, koska senkaldainen Isännän welka sisälle-kirjoitetan, joka Kontraktia tehtäisä on ollut Arrendatorille tietämätöin, eli hänelle Isännältä ei ole ilmoitettu, niin on Arrendatorilla lupa samasa kärajässä, eli wiimeistäkin yhden kuukauden sisällä sen jälken, Kontraktia särkeä ja kumoon lyödä; mutta

5:o Se Sisälle-kirjoitus, joka etsitän ja saadan sen kärajän jälken, kuin Arrendi-Kontrakti on sisälle-kirjoitettu, ei mahda mitäkän waikuttaa Kontraktin rikkomiseen waan seisokon se wahwana sen ajan, kuin yhteen sowittu on.

Mitä Me Waldakunnan Säätyin kanssa näin olemme lyötänet tarpellisexi säättää ja asettaa, sen jäl-

jälken tulee kaikkein asian-omaisten itsensä alamaisudesa käyttää; Ja suuremmaxi wahwudexi olemme Me tämän Omalla Kädellämme alakirjoittanet ja Kuningallisella Sinetillämme wahwistaa andanet. Norrköpingin Linnasa Waldakunnan Salisa sinä 13. päiwänä Kesä Kuusa, w. 1800.

GUSTAF ADOLF.

(S. S.)

Fred. Gyllenborg.

Kuning:sen Maj:tin

Armollinen Asetus sen ajan lyhendämisestä, kuin Kauppa-Kaaren 9. Lugun 12. §. on määrätty, jonga sisällä welan maxoa mies miehen wälillä etsittämän pitä. Annettu Norrkö-

köpingin Linnasa Waldatunnan Salisa sinä 13. päiwänä Kesä Kuusa, w. 1800.

Me GUSTAF ADOLF Jumalan, Armosta Ruotzin, Göthin ja Wendin Kuningas ꝛc. ꝛc. ꝛc. Danmarkin ja Norjan Perillinen, Schleßwigin Hollsteinin Hertua ꝛc. ꝛc. Teemme tiettäwäxi, että, sitte kuin Me Hallituxemme ajalla, riitaisia asioita tuomittesamme usiasti olemme hawainneet, kuinga se pitkä kahdenkymmenen wuoden aika, kuin Lain säätöxen jälken Kaup. Kaaren 9. Lugun 12. §. taita edes kulua, ilman ettei sen ajan alla seisonut, peräti salainen, ja niin muodoin ei kaiwattu eikä ilmoitettu welka, saa jäädä maxamata, on ollut syy moneen oikeudenkäymiseen, ja andanut tunnottomille Welkamiehille tilan edestulla epäildäwäisten, jos ei wäärän, waatimusten kanßa, joidenga kautta Welkapää on tullut kärsimään; tässä myöskin on tutkinnon ala tullut, mitkä muutoxet kahdenkymmenen wuoden sisällä, kuoleman, siirtämisten ja muiden tapausten kautta tapahtuwat; kuinga ei enää mahdollinen ole muistaa eikä tietää, mitä tällä ajalla mies miehen wälillä on tainnut edeskäydä; kuinga Welkapään kuoleman jälken Perillisten usiasti täyty kaiwata walistusta ja tietoa sen kuolleen toimituxista; ja ettei tarkkingan huolen-pito Lugunlaskuista ja muista kirjoista aina ole ulottuwainen niitä kätkemään ja tallella pitämään: niin olemme Me, wahwistaxemme ja edesautaxemme yhteistä uskowaisutta, ja, niin paljo kuin mahdollinen

on,

on, estäxemme tunnotromia riitoja, Waldakunnan Säätyin kanßa löytänet, että mitä Laki kahdenkymmenen Wuoden ajasta tainkaldaisten salattuin ja ei ilmoitettuin welkain suhten mies miehen wälillä, säättää, tarwitsee ojendamista ja muuttamista; Ja tahdomme siis, Waldakunnan Säätyin alammaisen anomisen jälken, säättää ja asettaa, että se jolla on welkaa saamista toiselda, kalusa, rahasa eli misä hywänsä, ja ei pyydä sitä kirjallisesti eli suusanalla, eli ei anna sitä ilme Oikeudelle eli Kuningan Käskynhaldialle kymmenen wuoden sisällä, hänellä ei pidä sitten oleman sen päälle mitän puhumista. Jonga siwusa, ja että oikein ymmärrettäisin, kuinga wanhembain welkain kanßa menetettämän pitä, ja että Ulkomaalla olewain Welkamiesten oikeus suojelluxi tulis, Me olemme tahtonet Armosa säättää, että, jos jollakin on sen tykönä, kuin Waldakunnan sisällä oleskelee, yhdexän eli usiamman wuoden wanhaa welkaa, josta sen ajan sisällä ei ole mitän puhetta ollut, olkon welka kalusa, rahasa eli misä hywänsä, ja Welkamies ei pyydä eli anna tätä welkaa ilme yön ja wuoden sisällä, sitte kuin tämä Lain-muutos on julistettu, niin ei hänellä sitten mahda olla sen päälle mitän puhumista; niinkuin myös, että Ulkomaan mies eli Ulkomaalla oleskelewa Ruotsin Alamainen, kaikkein niiden welkain suhten, jotka owat wanhen mat kuin se aika, koska tämä Meidän Armollinen Asetuxemme julistetan, mahtawat käyttää itsensä sen Lain jälken, kuin silloin oli ja Maasa käwi, koska laina tehtin: waan niiden welkain suhten, jotka owat tehdyt, mainitun julistuxen jälken, tulee heidän käyttää itsensä niin, kuin nyt eteen-kirjoitettu on, edellä määrätyllä haastolla, ettei muutoin heillä pidä oleman welan päälle mitän puhumista.

Mitä

Mitä Me Waldakunnan Säätyin kanßa näin tämän kautta olemme löytänet tarpellisexi, edellä nimitetysä Lain paikasa muuttaa, sen jälken tule kaikkein asian-omaisten itzensä alamaisudesa käyttää. Suuremmaxi wahwudexi olemma Me tämän Omalla Kädellämme alakirjoittanet, ja Kuningallisella Sinetillämme wahwistaa andanet. Norrköpingin Linnasa sinä 13. päiwänä Kesä Kuusa, w. 1800.

GUSTAF ADOLF.

(S. S.)

Fred. Gyllenborg.

Kuning:sen Maj:tin Armollinen Selitys Yhteisen Lain Säänöista erinäisisä paikoisa, ja mitä wißeisä aineisa, jotka sitä koskewat, on ajasta aikaan erittäin asetettu. Annettu Malmösa sinä 23. päiwänä Maalis Kuusa 1807.

Me GUSTAF ADOLF Jumalan armosta Ruotzin, Göthin ja Wendin Kuningas, ꝛc. ꝛc. ꝛc. Danmarkin ja Norjan Perillinen, Schleswigin ja Holsteinin Hertua ꝛc. ꝛc. Teemme tiettäwäxi: Meidän murhenpitoimme alla, että kaikisa, kuin waihettelewaiset ajat ja asian-haarat owat myöden-andaneet, edesauttaa uskollisten alammaisten onnia ja menestystä, owat oikeuden woimasa pitäminen ja Lakein suojelus, nämät kaiken kansakunnan järkähtämättömät perustuxet, aina olleet yxi kallis welwollisus meidän sydämmellemme. Me olemme, yhdeldä puolelda, työtä tehneet sen päälle, että päättä ja andaa senkallaisia asetuxia, joiden kautta me olemme toiwoneet toimen, järjestyxen ja wakuuden lewenewän kaikkiin osiin Lain ulosharjoittamisesta, ja toiselda puolelda tarkasti waariin-ottaa niitä esteitä, kuin me tässä painawasa aineesa olemme hawainnet kohtawan meidän toiwotustemme täyttämistä. Yxi perustuxisansa oikia, sowelias ja hywä Laki on täydellinen, koska se sisällänsä pitä kaikki mitä hänneen koskee ja on selkiä ja lyhykäinen käskyisänsä.

Nä-

Nämät omaisudet olit Ruotzin Lain silloin kuin se wuonna 1734 Waldakunnan Säädyildä hywäxi luettiin ja wuonna 1736 ulosannettiin yhteisexi waarinottamisexi. Enännyt kansa, kaswawa ylöswalistus, maan lawiambi pellon wiljellys ja muut taikka kaikeki Uudet, eli udesta jällen aljetut tarpelliset työt owat monille Lain tarkoituxista andaneet muutetun muodon, ja matkaansaattaneet uusia joista silloin ei mitään taittu säätää. Kielen suuremman wiljellyxen kautta, on sanain ja puheenlaatu enämmin wahwistunut, jotka muinen olit epäilyxen ja eri selityxen alaiset. Kaikista näistä muutoxista, owat uudet Käskyt ja Asetuxet, niin hywin kuin erin-omaiset Selityxet Lain oikian ymmärryxen yli, olleet wälttämättömät waikutuxet. Pidemmän ajan juoxun alla on erinäisten Säändöin ja Asetusten luku, enennyt, joiden seasa, aina eteentullutten asian-haarain jälkeen, yxi wanhembi, on uudemman kautta osittain kaikeki kaattu osittain myös wißeisä osisa muutettu. Se ei niinmuodoin ole tainnut wälttää Meitä, että samasa määräsä, kuin ne ajat owat toisistansa kaukana, joina taikka Selityxet Lain yli, eli uudet Asetuxet owat ulostulleet, on niiden erin-omaisten Lakein, heidän sisällinen yhteydensä ja oikian sowittamisensa tundeminen tullut waikiammaxi ja enämmin sekawaxi. Laki on myös senkautta wihdoin saanut yhden laweuden, joka lähes wälttämättömästi erhetyxeen johdattaa, niin hywin niitä jotka owat welkäpäät sitä noudattamaan, kuin niitä joille Lakein suojelus ja holhominen on uskottu. Niiden wahingoin pois poistamisexi, jotka tästä seuraawat ja niin itze työsä taitawat kaataa Meidän alammaistemme menestystä ja parasta, olemme me nähneet meitämme waadituxi Armosa asettamaan, että erinäiset kokouxet pitä

teh-

tehdämän kaikista nyt woiwista Säännöistä ja Asetuxista. Näiden seasa olemma me katsoneet että ne, jotka selittäwät Yhteistä Lakia, eli owat likinäisemmästi yhdistetyt sen eteenkirjoitusten kanßa, pitä Lain kaarten ja lukuin alle ylösotettaman sisällepitonsa puolesta, ja niin muodoin yhteenwedettämän erin-omaiseri Lakityöxi, josta työstä, jonga täyttämisen kanßa me annamme kiiruhtaa niinpaljo kuin mahdollinen on, Me odotamme sen yhteisen ja erin-omaisen hyödytyxen, että Lakein tundeminen tulee helpommaxi ja tieto niiden sowittamisesta kewiemmäxi wolttaa. Mutta niinkuin me siinä samasa myös olemme hawainneet, kuinga erin-omaiset Tuomioistuimet ja Tuomarit, myös läsnä olewaisna aikana owat muutamisa aineisa eri tawalla, ymmärtäneet, taikka itse Lain, niinkuin se bookstawlsa kuuluu, eli myös niitä asetuxia jotka nyt katsotaan woiwan; Sentähden ja että yximuotous ja yhteys mahtaa Lakein ulosharjoituxesa tulla waariin-otetuxi, olemma me Armosa hywäxi hawainneet, että siitä johdatuxesta kuin jo tapahtuneet ja meildä tutut tapauxet owat andaneet, ja sitte kui meidän Laki-Kommissionimme on kuultu, ja andanut alammaisen ajatuxensa ymmärtää, asettaa ja selittää niinkuin seuraa nimittäin:

1:xi.

Koska se on tapahtunut, että yxi awiokumpaneista on sukulaiseldansa, maalla ostanut kindiän omaisuden, joka on ollut perindömaan luonnosta myyjän kädesä, ja kysymys sitte on tullut, siitä naimisen oikeudesta, kummallakin awiokumpanilla, Lain säännön seuramiseri 10 Lugusa Naimisen Kaaresa, pidäis oleman senkallaiseen omaisuuteen, niin owat Tuomioistuimet olleet erinkallaisista ajatuxista, jos

sen awiokumpanin naimisen oikeus, joka ei ollut Lango myyjän kansa, taidais edemmäs ulettua kuin kaupanhindaan, niinmuodoin kuin omaisuus on ostettu toisen awiokumpanin perindökunnasa, ja naimisen oikeus, perikundaan lunastetun maan suhteen, joka pidäis laisa katsottaman olewan luondonsa puolesta yhdenkallaisen perindömaan kansa, ei taitaisi löytää siaa; mutta niinkuin se omaisuus, jonga mies ja waimo, nimiteryllä tawalla, ostawat itsellensä jommankumman sukulaiselda, ei taida katsottaa ostetuxi perindökunnasa suuremmaxi osaxi, kuin on wastawa sen Awiokumpanin osalle, joka on Myyjän Lango, ja sillä wieraalla awiokumpanilla, sentähden että hän andoi itsensä kauppaan toisen awiokumpanin sukulaisen kansa, ei taida olla wähembi oikeus, kuin se joka on woitettu samankallaisen kaupan kautta jongun toisen wieraan kanßa, niin seuraa myös siitä: että sen, awiokumpaneista, joka ei ole myyjän Lango, tulee, ehkä myös kauppa on tapahtunut sen awiokumpanin perikunnasa joka sukulainen on, pitää nautitseman siinä sen naimisen oikeuden kuin Laki 10 Lugusa Naimisen Kaaresa, tygöpanee Miehelle eli Waimolle kaikesa irtaimesa kalusa maalla, jonga he awiosäädyssänsä yhdesä itsellensä toimittawat. Kuitengin että, jos itse Kauppakirja sisällänsä pitää, että omaisuus on annettu ja myyty, ainoastansa sille Awiokumpanille joka Lango on, eli että se on lunastettu perindökunnasa Lango awiokumpanin puolesta, niin pitää tapahtuman mitä siitä, Kauppakirjasa, Laillisesti määrätty on, ja Laki muisa, perindökundaan lunastetusta maasta, säättää, niin että toisella awiokumpanilla, ainoastansa osto- eli lunastusrahasa on hänen naimisensa oikeus.

2:xi,

2:si.

Sen kiellon alla Miehellä ettei mies saa poiswaihettaa, pantixi panna eli myydä Waimon kiindiätä omaisuutta maalla, joka säätään 11 Lugusa 1 §. Naimisen Kaaresa, ei taida luettaa waimon naimisen oikeus siinä kiindiäsa kalusa, jonga mies minkuin asian-omainen on ansaimnut awiosäädysä waimon kanßa, mutta sillä ymmärretään ainoastansa senkallainen maa johon ei mies taida saada mitäkään naimisen oikeutta, ja joka niin muodoin on waimon erinäinen oma.

3:si.

Mitä Laki 12 Lugusa, 3 §. Naimisen Kaaresa säätää, ajasta, jonga sisälle Leskimies eli Leskiwaimo mahtaa toiseen naimiseen mennä, ei taida sowitettaa siihen tapauxeen, koska awiosäätу rikotaan tehdyn huoruden tähden, josta asetetaan 2 §, 13 Lugusa nimitetysä Kaaresa. Kuitengin, mitä waimoon koskee, niin pitää hywän järjestyxen woittamisexi, hänelle ei oleman sallittu uuteen awiosäätyyn itsensä andaa, sen-jälken kuin ero awioskäskystä laillisesti tapahtunut on, ennen niin pitkän ajan jälkeen, luettu siitä kuin kysymys senkallaisesta erosta ensin Tuomioistuimen eteen haastettin, että hän on synnyttänyt eli hänen olis pitänyt synnyttämän sitä sikiätä jonga kanßa hän mitämax oli raskasna edellä eron etsimisen.

4:si.

Että se sisälle-tule Kruunulle, joka on määrätty Oikeuden-Säädyn palkaxi, Kuningallisen Kirjan kautta siinä 21 päiw. Heinä Kuusa 1752, ja joka tekee neljännen osan procentin (yhdestä sadan päälle)

le) siitä omaisuudesta joka Huonesa löytyy, josa Isändä eli emändä kuollut on, sitte kuin kaikki welka siitä on pois eroitettu, olkon se Wapasukuisten, Pappein, Kauppamiesten eli Säätypersonain seasa, mahdais oikein tulla ulostehdyxi, ja lukusen edestä lasketuxi, asetetaan:

1:xi. Joka puoliwuosi eli ennen Tammi- ja Heinä Kuun loppua, tulee Foudein maalla ja Raastuwan oikeutten kaupungeisa meidän Käskyläistemme tygö lähettää kirjoja kaxittain, niiden päälle wapasukuisista, jotka, wiimmeisexi edesmenneen puoli wuoden sisällä, owat kuolleet kihlakunnasa eli kaupungisa. Näistä kirjoista, joiden totuus Papintodistuxella pitä oleman wahwistettu, lähetetään yxi takasin ynnä Papintodistuxen kansa ja meidän Käskyläisemme, että se toinen kirja on hänen hallusansa. Se takasin lähetetty kirja ja Papin todistus joka sitä seuraa yhdistetän sitte Foudinlääänin ja Rastuwan oikeuden luguntekemisen kanßa, ja mainitaan ynnä sen paikan kanßa josa se niin kutsutusa werificationi kirjasa seisoo, niille tiedoxi joiden tule sitä wiimmeisexi katsoa eli Rewisionille. Meidän käskyläisemme teettää kohta näistä ylöspanoista yhteisen ylös panon koko Länin edestä, joka wiipymätä lähetetään siihen asian-omaiseen Howi-Rättiin jonga alla se on. Koska Omaisuuden ylöskirjoitus sielä sisälle annetaan, josa tilasa se aika tulee waarinotettawaxi, jonga Laki 9 Lugusa 4 §. Perindö Kaaresa eteen-kirjoittaa, eli erin-omaisten asian haarain tähden, Howi-Rätildä taitaa olla määrätty, pitää siinä samasa näytettämän Maan-Ränterian, Kruunun Foudin Maalla eli Raastuwan oikeuden Kaupungisa kuittikirja kaxin, että ulosteko on maxettu ja tulee näistä kuittikirjoista yxi annettawa-

xi

yi takajn sille maxawalle, ja toinen jaamään Howi-Rättiin, siihen asti kuin yxi ylöspano ulosteon juoxun yli joka huoneesa josa kuolema on tapahtunut Howi-Rätin murhenpidon kautta tehty on, jonga ylöspanon, sitte kuin se on oikiaxi nähty, ja asian-omaisilda alakirjoitettu, ynnä sisälle annettuin kuittikirjain kansa, Howi-Rätti edesmenneen wuoden edestä lähettää meidän Käskyläistemme tygö, ennen tulewaisen wuoden Tammi Kuun lopun, jonga jälkeen meidän käskyläisemme pitää siitä huolen, että ne, näistä kuitti kirjoista, jotka Laskuin todistuxixi owat tarpeellisit, tulewat asian-omaisten Luguntekiäin käsiin. Jos omaisuutten ylöskirjoituxet seilatuna sisälle annetaan, pitää ylöskirjoitusmiesten päälliskirjan päälle kirjoittaman, ja nimeinsä alakirjoitramisen kautta wahwistaman kuinga korkialle ulosteko nousee, ja että se sopi yhteen kuittikirjan kansa.

2:xi. Mitä Pappi Säätyyn maalla tulee, niin koska Papit Kuning. Aseruxen kautta sinä 31 päiw. Touko Kuusa 1793 owat käsketyt, jokaitsesa kihlakunnan käräjäsä Päätuomarille andaman oikein wahwistetut ylöspanot kaikkein niiden ylitse, jotka käräjäin waihella, ei ainoastansa Pappi-Säädystä, ja muista Säätyy-personaista jotka ei wapasukuiset ole, waan myös kansan seasa kuolleet owat; On siis Kruunun-Foudein wewollisuus, että, niiden johdaturesta, ja sen tiedon jälkeen kuin heillä itsellä olla taitaa', tehdä erinäisen ylöspanon niiden ylitze jotka Foudin-Läänisä Pappein seasa kuolleet owat. Näiden ylöspanoin kanßa, joidenga oikeus pitä oleman Papin todisturella wahwistetun, yhdistäwät Kruunun-Foudit heidän lugun-laskunsa, ja sitte kuin omaisuuden ylöskirjoituxet owat, ynnä

Kruunun-Foudin ja Rántteriain kuitrikirjain kanßa maxettuin ulostekoin ylitse, owat Tuomarin tygö sisälle annetut, jonga asian täyttämisen yli Tuomarin edeswastauxen haastolla pitä walwoman, ja myös Kruunun-Foudille andaman todisturen, kuinga paljo ulosteko nousee, on myös Kruunun-Foudein wälttämätöin welwollisuus että Yhdistää saman todisturen mainitun heidän Luguntekonsa kanßa.

3:xi. Raastuwan Oikeutten tulee, senkallaisten kuoleman suhteen jotka Kaupungein asuwaisista owat edesmenneet, ja joiden kuoleman ylitse sielä olewaiset Papit owat welkapäät, joka puoliwuosi Raastuwan oikeuteen sisälle andamaan Ylöspanon, waariin ottaa ja jälkeen-elämisexi itsellensä asettaa, mitä Kruunun Foudein welwollisuudesta, ja Tuomarin yöstä maalla, täsä on aseretty.

4:xi. Mitä jällens Stockholmin ja Göteborin Kaupungeihin koskee, joisa, sen jälkeen kuin siitä erittäin on aseretty, määrätty ulosteko maxetaan jokaitsen Ruokakunnan edestä kaikilda asuwaisilda, paitsi Wapasukuisilda ja Papeilda niin myös niildä joilla wähin omaisuus on, niin tulee, edesmennytten Wapasukuisten ja Pappein huonetten kanßa, ynnä sen niildä uloskäywän neljän-osan Procentin ulosteon, meneteldäwäxi niinkuin 1 ja 3. punkteisa täällä edelläpäin on kaupungeista yhteisesti asetettu. Mutta Stockholmisa on se Raastuwan oikeuden welwollisuus: että sitte kuin joka puoli wuosi, eli Tammi- ja Heinä-Kuun lopun edellä, karinkertaiset ylöspanot owat tehdyt ja wahwistetut asian-omaisten pappein todisturilla, niiden ylitse wapasukuisista, jotka wiimeisexi paenneen puoliwuoden alla owat kuolleet, jättää yhden kirjan (Exemplaarin) Yli-Ständhällari-wirkaan, joka sen

sit-

sitte Howi-Rättiin lähettää, jonga jälkeen se toinen kirja, ynnä Papin-todistusten, yhdisteträän Raastuwan oikeuden Lugunlaskun kanßa. Ja pitää Yli-Ståthållari-wiran, koska senkallainen Ylöspano, kuin 1. Punkti sisällänsä pitää, niiden juoxewaisten ulostekoin ylitse, ynnä sisälle annettuin kuittikirjain kansa Howi Rätistä on Yli-Ståthållari-wiran käsiin tullut, andaman Raastuwan oikeudelle sitä osan, lugunlaskun todistuxexi. Kuoleman tapausten suhteen Pappein seasa Stokkholmisa, langia jälkeen-elämisexi, mitä 3. Punktisa on asetettu ja mahtaa ilman sitä Stokkholmisa neljännen osan Procentin ulosteko, niin Wapasukuisten kuin Pappein huoneista, oikiata kuittikirjaa wastan Räntttykamariin pantaa.

5:xi. Mitä Laki 17 Lugusa 2 §. Perindö Kaaresa säätää, että yhtä hywä ansaittu maa, eli, jos kiindiätä omaisuutta ei löydy, rahaa eli muuta irtainda kalua eli myös kiindiätä omaisuutta Kaupungisa pitää sen perindömaan siaan pandaman, joka laillisesti on tullut toisen miehen käteen, tarkottaa sitä hindaa johon perindömaa oli arwattu ja luettu, koska nimitetty maa, silloin, jonga käsisä se oli perindö, annettiin toiselle lunastusta wastaan eli Kaupan, jaon eli panttauxen kautta. Mainittu hinda on siis olewa se oikia perustus, jonga jälkeen määrätään palkan suuruus, joka, sillä tawalla kuin laki säätää, Myyjän omaisuudesta taitaa haettaa hänen perillisildänsä.

6:xi. Ettei kenelläkään olisi syytä epäilyxeen, jos hän joka tilasa oikein on sowittawa mitä säätty on 77 §. Kuning. Asetuxesta sinä 12 päiw. Elo Kunsa 1783, nimittäin: "että kalan pyytäminen edespäin pitä oleman yhteinen", selitetään: ettei nimi-

tetty sàändò ole niin ymmärrettàwà, kuin olis kaikki kalaweden jako sen kautta kieltty, waan annetaan sen kautta tietàà, että kysymyxet siità, niinkuin kaiketi toisesta luonnosta, kuin ne, jotka koskewat sarkain ja maan jakoa, ei pidà sekotettaman näiden wiimmeisexi mainittuin kanßa, ja että, ehkà itse maa pannaan isoon jakoon, sen jàlkeen kuin siità asetettu on, kalanpyytàminen kuitengin, ja ilman huolda siità kuinga sarat owat toiseen paikkaan muutetut, on olewa samasa tilasa kuin se ennen oli, niin että, mità kalawetten nautirsemiseen ja jakoon tulee, siinà waariin otetaan ja noudatetaan, mità yhteinen laki ja erinàiset asetuxet siinà osasa eteen-kirjoittawat.

7:xi. Kuningaallisen sàännön johdaturesta kirjan kautta sinà 14 pàiw. Joulu Kuusa 1781, siità sisàllepidosta, että Ala-Suomarille ei ole sallittu jàlkeen andaa niità sakkoja, kuin meidàn kàskyläisemme Lain ja Asetusten seuraamisexi, owat mààrànneet ja tawalla kuin tapahtumon pità, Julistaneet Huoneen-Hallituxen- ja Politi-asioisa, ja että se edesannettu pità, paitsi edeswastausta Lain jàlkeen, sen rikoxen edestà, josta hàn laillisesti ylitsewoitetaan, myös sakkoon langetettaman, selitetààn wielà: että koska se tapahtu, että Meidàn Kàskyläisemme asetus, jonga kautta joku sakko on yhteiselle kansalle eteenpandu ja julistettu, tulee yhden eli usiambain walituxen kautta korkiammasa Oikeudesa wààràri luetuxi ja kaatuxi, sen wuoxi ettei se sama ole sowelias, niin tulee Meidàn Kàskyläisemme, jonga aina pità saaman osan senkallaisista korkiamman Oikeuden Pààtòxistà, kohta andaa julistuxen uloskàydà kaikkein niiden tygò joita sakko koskee, jonga kautta nimitetty sakko woimansa ja waikutuxensa puolesta katoaa.

8:xi.